

PROGRAM STRANKE LEVICA
ZA DRŽAVNOZBORSKE VOLITVE 2018

BLAGINJA

ZA VSE,

NE

LE ZA

PEŠČICO

LEVICA

**PROGRAM STRANKE LEVICA
ZA DRŽAVNOZBORSKE VOLITVE 2018**

**BLAGINJA
ZA VSE,
NE LE
ZA PEŠČICO**

7

UVOD

Zaustavimo razvoj v nerazvitost

17

GOSPODARSTVO PO MERI ČLOVEKA

19 Slovenija ne sme pristati na periferno vlogo v Evropi
21 Okrepimo ekonomsko demokracijo
24 Borimo se za dostojno delo

29

INVESTIRAJMO V PRIHODNOST

31 Stanovanja za vse
33 Zdravstveni sistem, na katerega se bomo lahko zanesli
34 Kakovostno in brezplačno javno šolstvo
37 Vlaganje v znanost in raziskovanje je temelj razvoja
39 Kulturo vrnimo v središče družbe
42 Z javnim potniškim prometom dostopna Slovenija
44 Šport in rekreacijo dvignimo na novo raven

47

NIHČE NE SME BITI IZKLJUČEN

49 Boj proti revščini
50 Pokojnine za varno starost
51 Enake možnosti za vse
54 Skrb za invalide

PRAVIČNI DAVKI **57**

OHRANIMO NARAVNO OKOLJE ZA PRIHODNJE GENERACIJE **61**

Od kapitala neodvisna okoljska politika	63
Kmetijstvo po meri narave in družbe	66
Dobrobit živali	68

POVRNIMO DEMOKRACIJO **71**

Demokratizacija na vseh ravneh odločanja	73
Novinarstvo v službi javnosti	74
Končajmo delitev na center in periferijo	76
Enaka pravna zaščita za vse	78

ZA MIROLJUBNO IN ENAKOPRAVNO SOBIVANJE NARODOV **83**

Suverena in preiščljena zunanja politika	85
Vojska za obrambo države, ne za interese zveze NATO	88

ZA EVROPO LJUDI, NE KAPITALA **91**

UVOD

**ZAUSTAVIMO
RAZVOJ
V
NERAZVITOST**

Čeprav je krize konec, sistem, ki jo je proizvedel, ostaja. Zaščitile so ga vlade, katerih prvenstvena naloga je bila reševanje kapitala, račun za krizo pa so izstavile ljudstvu – državljanom in državljanom Republike Slovenije. Izgube finančnih institucij in tajkunov so postale visok javni dolg in se prenesle na pleča delavnih ljudi. Zdaj nas vladajoča politika prepričuje, da ni denarja za socialne storitve, kakovostno šolstvo in dostojno zdravstvo, a želi obenem na ukaz zveze NATO zapraviti kar 1,2 milijarde evrov za nakup novega orožja.

Delavke in delavci so morali krizo plačati z izgubo služb ali nižanjem plač, bogati so iz nje izšli še bogatejši: 10 % najpremožnejših ima danes v lasti več kot 47 % vsega premoženja v Sloveniji, 20 % najrevnejših pa le 0,5 %. Več kot četrta milijona ljudi živi pod pragom tveganja revščine, več kot 350.000 ljudi je izpostavljenih tveganju socialne izključenosti, še več je nezadovoljnih in v skrbeh za prihodnost.

Četudi smo po letu 2008 okrevali in se je gospodarska rast zvišala, število brezposelnih pa zmanjšalo, še to ne pomeni, da se kriza ne more ponoviti. Prav nasprotno, verjetno je, da se bo slej ko prej vrnila v še hujši obliki, še zlasti če bomo vztrajali v sistemu, kakršen je zdaj – brezglav, netrajosten, socialno nepošten in podrejen željam (tujih) delodajalcev, korporacij in vlagateljev. Tako pravzaprav sami odpiramo vrata novi krizi. Trenutna razvojna politika je za našo deželo in prihodnost vsaj dvojno slaba: v vladajočih razmerjih neenakosti ne samo da imajo v času gospodarske rasti maloštevilni najbogatejši največje koristi, temveč bo v času nove krize potegnili najkrajšo večina z nižjimi dohodki. Ceno preteklih in vseh prihodnjih kriz bomo plačevali vsi. Gospodarski kazalci resda kažejo navzgor, toda predvsem na račun politik, ki ustvarjajo poceni delovna mesta, ki znanosti in razvoju krčijo sredstva in ki ne vzpodbujajo rasti produktivnosti dela. Tako se sicer na prvi pogled stanje izboljšuje, toda ob natančnejšem pogledu pomeni to za našo prihodnost veliko tveganje, nevarnost nazadovanja: postajamo namreč podizvajalci in plačanci razvitejših držav, izročeni

na milost in nemilost kapitalu. Sistem s takšnimi razvojnimi prioriteta nima posluha niti za zdravje, bivanjske in starostne težave prebivalstva niti za kulturo, demokratičnost in šport, torej za bistvene civilizacijske dejavnike, ki šele ustvarjajo pogoje za človeka vredno življenje. Takšnemu razvoju v nerazvitost se bomo v *Levici* odločno zoperstavili.

Glavni pokazatelji takšnega sistema in politik so jasno razvidni.

- **VSE VEČ SLABO PLAČANIH IN NESTALNIH DELOVNIH MEST:** zaradi pohlepa in nesposobnosti menedžerji in nosilci kapitala konkurenčnost gradijo vse bolj na izkoriščanju delavcev, kar se kaže kot omejevanje rasti plač, širjenje nestalnih delovnih razmerij oz. nebrzdana rast prekarnosti v njenih mnogih oblikah, vse pogostejše delo prek s. p.-jev, avtorskih pogodb in agencij za posredovanje dela. Vladajoča politika načrtno sabotira delovanje inšpektorata za delo, da bi onemogočila vsak upor delavk in delavcev zoper izkoriščanje.
- **GROZI NAM RAZVOJNI ZAOSTANEK:** rast produktivnosti dela, ki bi omogočila kakovostna in dobro plačana delovna mesta, je prepočasna. Nominalna produktivnost dela je nekoliko nižja od 80 % povprečja osemindvajseterice EU, zaostanka skorajda ne zmanjšujemo. Javne investicije v znanost in raziskovanje vse bolj zaostajajo za povprečjem Evrope; Slovenija se je po deležu javnih investicij v raziskave in razvoj glede na BDP znašla že na samem repu evropskih držav, na predzadnjem mestu, zgolj pred Slovaško.
- **SKUPNO PREMOŽENJE JE UGRABLJENO:** javno premoženje ne deluje več kot skupno premoženje, ki ga upravljamo v občo korist, temveč kot zasebno premoženje političnih klik. Upravljanje z njim je netransparentno, nedemokratično in ne služi dolgoročnemu razvoju Slovenije. Banke smo

dokapitalizirali z javnim denarjem, toda reforme finančnega sistema, ki bi zagotovila, da v njem ne vlada zasebni zaslužkarski interes, temveč da bi finančni sistem služil zadovoljevanju družbenih potreb, nikoli ni bilo.

- **JAVNE STORITVE SO OSIROMAŠENE:** javne storitve, ključne za družbeno solidarnost in zagotavljanje kakovosti življenja, so zaradi dolgotrajnega in nepremišljenega zategovanja pasu vse bolj osiromašene in vse težje opravljajo svoje poslanstvo. Izčrpavajo jih zasebniki, krepijo se pritiski za privatizacijo in doplačevanje storitev, ki bi koristili le premožnejšim.
- **DRUŽBENA SOLIDARNOST SE KRHA:** z neprestanim davčnim razbremenjevanjem najbogatejših in kapitala vse večje davčno breme nosijo manj premožni. Sredstva za socialno varstvo so se močno zmanjšala, politika pa revne kaznuje, namesto da bi jim pomagala. Nizki socialni prejemki so vzvod za zagotavljanje nizkih plač.
- **POLITIČNA DEMOKRACIJA JE OKRNJENA, DA NE BI MOTILA AKUMULACIJE KAPITALA:** državljani nimajo možnosti, da na referendumih odločajo o vprašanih, ki imajo posledice za proračun. Z zlatim fiskalnim pravilom in ustrežajočim zakonom je fiskalna politika zavezana arbitrarnim pravilom, ne pa demokratični presoji. Politično mešetarjenje in komercializacija sta spravila na kolena številne neodvisne medije, javna radiotelevizija je paralizirana zaradi politizacije vrhovnih teles.
- **POLITIKA SE UDINJA TUJEMU KAPITALU, NAMESTO DA BI VLAGALA V RAZVOJ:** ob pomanjkanju vizije za razvoj se politika vse bolj usmerja k privabljanju tujega kapitala, ki v Sloveniji vidi priložnost za selitev okoljsko škodljive, umazane industrije in za izkoriščanje vse večjega vira osiromašene in pravno in sindikalno nezaščitene delovne sile.

- **SLOVENIJA IZGUBLJA POLITIČNO SUVERENOST IN VELJAVO V SVETU:** Slovenija je fiskalno in monetarno suverenost prenesla na EU, ki je skoraj v celoti podrejena interesom kapitala. V vojaškem oziru je naša država postala podizvajalka zveze NATO, pri čemer slovenska vojska ni zmožna niti osnovne obrambe države, a se kljub temu podi po svetu v službi ameriškega imperializma.

Zdrsnili smo na pot razvoja v nerazvitost, na koncu katere čaka Slovenijo vse bolj obrobna vloga v globalni delitvi dela. Naša država bo služila kot vir poceni in brezpravne delovne sile za potrebe tujega kapitala in postala bo kraj, kamor lahko razvitejše države selijo umazano, nevarno ali drugače nezaželeno proizvodnjo. Temu se bomo v *Levici* zoperstavljali, takšnemu razvoju v nerazvitost bomo poskusili napraviti konec. Če nočemo potoniti v vsesplošnem nazadovanju in nezadovoljstvu, si moramo izboriti nove pravice in uveljaviti nove razvojne usmeritve.

Gospodarska rast sama po sebi teh temeljnih težav ne bo rešila, potrebujemo korenite družbene spremembe. Osrednje vodilo mora biti, da sama gospodarska rast ni cilj, temveč mora gospodarstvo služiti kot sredstvo za zagotavljanje dobrega in izpolnjenega življenja. Le s temeljitimi spremembami bomo lahko dosegli, da bo **BLAGINJA PRIPADLA VSEM, NE LE PEŠČICI.**

Levica se bo v prihodnjem mandatu zavzemala za jasno zastavljene cilje.

- **ODPRAVA KRIVIČNIH DELOVNIH POGOJEV:** borili se bomo za krepitev delavskih pravic in za večjo vlogo zaposlenih pri upravljanju podjetij ter udeležbo pri dobičku. Borili se bomo proti prekarnosti in izkoriščevalskim delovnim pogojem. Okrepili bomo inšpektorat za delo do te mere, da bo zmožen kaznovati kršitve delovnopravne zakonodaje. Podpirali bomo vse boje organiziranega delavstva za bolj pravično plačilo in za boljše delovne pogoje.

- **ZAGOTAVLJANJE SREDSTEV ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN RAZISKOVANJE:** investicije v ta tri ključna področja morajo biti temelj družbenega razvoja. Zagotovili bomo potrebna javna sredstva za odpravljanje razvojnega zaostanka, povrnili bomo zaslužen in nujen ugled in avtonomijo vsem, ki sodelujejo v pedagoškem procesu, ter s stabilnim sistemskim financiranjem omogočili dolgoročni razvoj javnih raziskovalnih organizacij.
- **NAČRTNO IN TRANSPARENTNO UPRAVLJANJE Z JAVNIM PREMOŽENJEM:** javno premoženje bomo vrnili v službo dolgotrajnega razvoja družbe in ga postavili pod demokratični nadzor vseh državljanek in državljanov. Slovenski državni holding (SDH) in slabo banko (DUTB) bomo iztrgali iz krempljev klientelističnih omrežij, tako da bomo v nadzorni svet SDH in upravo DUTB vključili predstavnike delavcev, lokalnih skupnosti in okoljevarstvenih organizacij. V podjetjih v javni lasti bomo močno okrepili vlogo zaposlenih pri upravljanju ter omejili plače poslovodstev na razmerje 1 : 5 med najnižjimi in najvišjimi plačami.
- **KAKOVOSTNE, VSEM DOSTOPNE JAVNE STORITVE:** javne storitve za vse niso strošek, temveč bogastvo. Zagotovili bomo ustrezno raven financiranja in se zoperstavili pogoltnosti privatizatorjev. Obnovili bomo zdravstveni sistem tako, da se bomo lahko nanj končno zanesli. Odpravili bomo dopolnilno zdravstveno zavarovanje in ga nadomestili s solidarnostno dajatvijo ter zagotovili sredstva za modernizacijo zdravstvenih domov in bolnišnic. Vsem bomo zagotovili brezplačen dostop do izobraževanja in zdravstva. Skrbeli bomo za dostopnost in stabilno financiranje tako institucionalne kot nevladne kulture in umetnosti.
- **ODLOČEN BOJ PROTI REVŠČINI IN VSEM OBLIKAM DRUŽBENE IZKLJUČENOSTI:** zvišali bomo minimalno plačo in socialne prejemke. Davčne obremenitve bomo pravično porazdelili, tako da bodo več prispevali tudi

najbogatejši in da bomo lahko okrepili osiromašene javne storitve. Zagotovili bomo pokojnine, ki bodo omogočile varno starost. Povišali bomo financiranje javnega stanovanjskega sklada za izgradnjo fonda javnih najemnih stanovanj.

- **SKRB ZA POLITIČNO DEMOKRACIJO:** državljanom in državljanom bomo omogočili večji vpliv na delovanje politične oblasti z uvedbo participatornih proračunov in možnostjo odpoklica političnih funkcionark in funkcionarjev.
- **TRAJNOSTNI OBRAT GOSPODARSTVA:** gospodarstvo bomo usmerjali tako, da bo zmoglo zagotavljati blaginjo ne le za zdajšnje, temveč tudi vse prihodnje rodove. Sprejeli bomo ukrepe za omejevanje onesnaževanja okolja. Prepovedali bomo prodajo plastičnih vrečk, plastičnih izdelkov za enkratno uporabo in vse ostale nerazgradljive embalaže. Zagotovili bomo pravičen prehod na obnovljive vire energije in pri tem zagotovili financiranje prekvalifikacij delavk in delavcev, prihodkovno kompenzacijo v višini pretekle plače in dokup zavarovalne dobe.
- **POVRNITEV SUVERENOSTI IN NEODVISNE DRŽE V SVETU:** borili se bomo za temeljito reformo EU, ki bo zagotovila ohranitev socialne države. Zveza NATO je orodje ameriškega imperializma, zato zagovarjamo izstop iz te organizacije. Sredstva, ki bi jih s tem prihranili, bomo namenili za stanovanja, kulturo, šolstvo, znanost in zdravstvo. V mednarodnem prostoru se bomo zavzemali za miroljubno reševanje sporov in za krepitev solidarnosti med narodi.

GOSPODARSTVO PO MERI ČLOVEKA

SLOVENIJA NE SME PRISTATI NA PERIFERNO VLOGO V EVROPI

Rast slovenskega gospodarstva, ki jo poganja zlasti povečan izvoz, je med najvišjimi v Evropi. Vendar trenutni razvojni model temelji predvsem na nizki ceni delovne sile, za katero je poskrbela gospodarska kriza. Rast produktivnosti dela je počasna, zaostanek za povprečjem Evrope komajda zmanjšujemo. S tem nam grozi, da bomo zasedli periferno vlogo v globalni delitvi dela in bomo zanimivi predvsem kot vir poceni delovne sile, izvoznica surovin in polizdelkov ter država, v katero bodo multinacionalke selile umazano, okolju in zdravju ljudi škodljivo industrijo.

Slovenija je imela nekoč visoko razvito industrijo končnih izdelkov – od Iskrinih telefonov, kuhinj Marles in drugih izvrstnih izdelkov industrijskega oblikovanja (kiosk K67, stoli Kamnik, Meblove luči), prek Litostrojevih turbin, vozil TAM in motorjev TOMOS do Fotoninih laserjev in Elanovih smuči –, danes pa izvažamo po večini polizdelke in surovine (npr. les). Politični razred se takšnemu drsenju na periferijo ni uprl, temveč ga ves čas celo aktivno spodbuja. Državna podjetja prodajajo pod ceno, Novo kreditno banko Maribor so tako uspeli prodati za tretjino njene knjigovodske vrednosti. Za tuje investitorje po nareku pripravljajo in pišejo zakone in jih obmetavajo z radodarnimi subvencijami. Tak razvoj v nerazvitost si v *Levici* prizadevamo ustaviti. Ne pristajamo na to, da bomo samo podizvajalci za bolj razvite, da bodo dobički odtekali v tujino, Slovenija pa bo zreducirana na bazen poceni, a kvalificirane delovne sile in ugodnih, a kakovostnih surovin, ki jih je mogoče le nekaj kilometrov onkraj državne meje predelati v izdelke z visoko dodano vrednostjo.

Poleg tega se moramo nujno pripraviti na četrto industrijsko revolucijo, torej razvoj robotike, umetne inteligence in konvergenčnih tehnologij, ki bo bistveno določal ekonomski in družbeni razvoj prihodnjih desetletij.

Zavzemamo se za razvojni model, ki novih tehnologij ne bo prepustil v roke zasebnim korporacijam. Obdržati in razvijati moramo demokratični nadzor nad vsemi učinki novih tehnologij, ki vključujejo vprašanja zasebnosti, avtonomije in človekovega dostojanstva. Tehnološko revolucijo moramo uporabiti za izboljšanje blaginje vseh ljudi in ne smemo dopustiti, da si jo kapital in zasebni interesi prisvojijo in uporabijo za povečevanje izkoriščanja, dobičkov in neenakosti.

ODGOVORI LEVICE

Financiranje razvoja, grozdenje podjetij, diverzifikacija izvoza:

- povečanje javnega financiranja znanosti, raziskovanja in izobraževanja na evropsko primerljivo raven: cilj je 3 % BDP za raziskave in razvoj do leta 2030,
- vzpostavljanje proizvodnih verig: spodbude za povezovanje slovenskih podjetij v podjetniške verige ali grozde,
- diverzifikacija izvoza: krepitev gospodarskega sodelovanja z neevropskimi državami (Rusija, Kitajska, Bližnji vzhod ...).

Ustavitev privatizacije in zagotovitev javnega lastništva v ključnih panogah:

- zaustavitev privatizacijskih postopkov, oblikovanje novih, pravičnih kriterijev za odprte denacionalizacijske postopke in revizija že opravljenih,
- sanacija perspektivnih podjetij, s katerimi še upravlja slaba banka, in prenos na Slovenski državni holding (SDH),
- preoblikovanje SDH v organ za upravljanje podjetij, ne za njihovo razprodajo. V upravljanje SDH bomo vključili predstavnike delavcev, lokalnih skupnosti in okoljevarstvenih organizacij,

- sprejem nove Strategije o upravljanju kapitalskih naložb države, ki bo v prvi plan postavila socialne in okoljske standarde ter skladen regionalni razvoj Slovenije,
- sprejem strategije za morebiten ponovni prevzem Mercatorja kot prodajne police za slovenske proizvode,
- spodbuda za preoblikovanje verige TUŠ v zadrugo v lasti dobaviteljev in porabnikov.

Krepitev domačega povpraševanja:

- javne investicije v gradnjo in zeleno obnovo stanovanjskih objektov,
- dograjevanje mreže javnega prevoza (predvsem železnic),
- subvencije za lesne predelovalce v Sloveniji, da preprečimo izvoz lesa kot surovine, in vzpostavimo gozdno-lesne verige,
- sistem javnega naročanja bomo centralizirali in ga načrtno uporabili za družbeni razvoj; najnižja cena ne bo edino merilo, upoštevali bomo tudi standarde varovanja okolja in spoštovanja delavskih pravic ter skladnega regionalnega razvoja Slovenije.

OKREPIMO EKONOMSKO DEMOKRACIJO

Z ropanjem skupnega premoženja (privatizacijo) so delavke in delavci izgubili glas pri upravljanju podjetij. To vodi v vse večjo odtujenost delavcev od sadov lastnega dela. Na drugi strani se zaradi razraščanja prekarnih oblik zaposlitev, agencijskega dela, prenosa del na zunanje izvajalce, pritiskov na sindikalno organiziranje ter izključevanja delavcev iz upravljanja delavski razred drobi. Trg proizvaja posamezne delavce, ki z drugimi tekmujejo v brezglavi in razdiralni dirki proti dnu, namesto da bi se združevali v delovne kolektive, zahtevali svoje pravice, višje plače in več glasu v podjetjih, kjer delajo. V *Levici* bomo predlagali

ukrepe za veliko višji standard delavskega soupravljanja in za odpiranje gospodarstva demokratičnemu nadzoru.

V svobodni družbi se svoboda ne sme končati na pragu delovnega mesta. Vsi, ki ustvarjamo družbeno bogastvo, bi morali imeti glas pri njegovem upravljanju.

Udeležba delavcev pri upravljanju zmanjšuje neenakosti v družbi, tako ekonomske kot socialne. Socialnoekonomski položaj delavcev v podjetju določa tudi stopnja soodločanja in vpetosti v delovni kolektiv. Tudi poslovna uspešnost podjetji ni odvisna le od bolj ali manj pametnih poslovnih odločitev menedžerjev, temveč tudi in predvsem od pripadnosti, motiviranosti in uspešnosti slehernega posameznika v kolektivu. Demokratizacija upravljanja s podjetji prinese boljši nadzor in zato bolj odgovorno in razvojno usmerjeno upravljanje s premoženjem. Bi menedžerji lahko izčrpavali podjetja, če bi za to potrebovali soglasje zaposlenih? Bi lahko v tem primeru ogrožali zdravje zaposlenih, jih silili delati v nevarnih delovnih pogojih in dobičke kovali z nižanjem plač?

ODGOVORI LEVICE

Zakonska podlaga za ekonomsko demokracijo:

- prenova Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU) ter Zakona o udeležbi delavcev pri dobičku (ZUDDob),
- oblikovanje javnega sklada za finančno in izobraževalno podpiranje združništva in socialnega podjetništva,
- vzpostavitev pogojev za razvoj delavskih zadrug in delavskih skladov za odkupe podjetij.

Ob demokratizaciji je treba izboljšati tudi upravljanje državnega premoženja. Nadzor nad slabo banko (DUTB) in Slovenskim državnim holdingom (SDH) je šibek in netransparenten. V obeh primerih – in posledično v državnih podjetjih – se zato razraščajo klientelistična omrežja,

katerih člani delujejo v lastnem interesu ter v interesu strank in lobijev. Tak položaj je glavni krivec za prepogosto slabo upravljanje državnih podjetij, hkrati pa glavni argument privatizatorjev za razprodajo premoženja.

Da bi to preprečili, v *Levici* predlagamo naslednje ukrepe.

Demokratizacija upravljanja državnega premoženja:

- vključitev predstavnikov zaposlenih in državljanov v nadzorni svet SDH in upravo DUTB, ki ne smeta biti več plen vsakokratne vlade in klientelističnih omrežij, ampak morata delovati transparentno in v javnem interesu.

Treba je zagotoviti nadzor nad bančnim sistemom. Trenutno se pod zaščito Evropske centralne banke vede kot država v državi. Posledica je visoko preplačana sanacija bančne luknje, ki ji ne moremo priti do dna, saj nihče nima pregleda nad Banko Slovenije, ki je proces vodila – celo Računsko sodišče je ne sme pregledati. Tudi glede tega moramo ukrepati.

Preprečevanje korupcije v bančnem sistemu in razvojno bančništvo:

- zagotovitev demokratičnega nadzora nad Banko Slovenije,
- revizija sanacije bančne luknje,
- preusmeritev javnih bank od profitnega k razvojnemu motivu: investicije javnih bank mora voditi maksimizacija razvojnih, okoljskih in socialnih koristi. Državne banke se ne smejo vesti kot podržavljene zasebne institucije, ampak kot ustanove v javnem interesu.

BORIMO SE ZA DOSTOJNO DELO

Največja gospodarska kriza po drugi svetovni vojni se je tudi v Sloveniji končala. Beležimo 5 % gospodarsko rast, 2,7 milijardni presežek v zunanji trgovini in od leta 2013 do leta 2016 kar 19-kratno povečanje dobičkov v zasebnem sektorju.

Toda slika je za večino zaposlenih še vedno precej uborna. Med krizo je izginilo kar 100.000 delovnih mest in še zdaj nismo dosegli predkrizne ravni zaposlenosti. Delovna mesta so v veliki meri nadomestile prekarne zaposlitve. Število agencijskih delavcev se je potrojilo, število samozaposlenih pa naraslo za tretjino. Vse več je prisilno samozaposlenih in ljudi, ki delajo v prikritih delovnih razmerjih. Zaradi tega številni delavci in delavke niso upravičeni do temeljnih delavskih pravic, kot so minimalna plača, dopust in bolniško nadomestilo. Po podatkih Eurostata je Slovenija med državami v EU z največjim deležem zaposlitev za določen čas.

Plače so še vedno bistveno pod evropskim povprečjem. Dve tretjini plač sta manjši od 1050 evrov neto mesečno, kar 120.000 ljudi – med njimi mnogi v javnem sektorju – dela za manj kot 700 evrov neto mesečno. V gospodarstvu se množijo pogosto neplačane nadure, število kršitev delovnopravne zakonodaje pa iz leta v leto narašča. V javnem sektorju se vse bolj razrašča t. i. *outsourcing*, predvsem storitev čiščenja, varnostnikov in tehničnega osebja.

Dobički rastejo, plače in življenjski standard pa ne.

ODGOVORI LEVICE

Dvig najnižjih plač, najprej minimalne:

- nemuden dvig minimalne plače na 700 evrov,
- minimalna plača mora postati najnižja osnovna plača,

- vnos formule za avtomatično letno usklajevanje minimalne plače, po kateri mora biti ta vsaj 20 % višja od minimalnih življenjskih stroškov,
- omejitev najvišjih plač v državnih podjetjih na razmerje 1 : 5 med najnižjimi in najvišjimi plačami.

Odprava prekravnosti in izkoriščevalskih delovnih pogojev:

- podvojitev števila inšpektorjev za zagotavljanje učinkovitega nadzora nad varstvom delavskih pravic,
- dodatna pooblastila delovni inšpekciji za boj proti zlorabam prekravnih delavk in delavcev in prikritemu zaposlovanju,
- odprava prekravnosti tako, da bo vsak, ki delo v daljšem obdobju opravlja za enega naročnika in je od njega ekonomsko odvisen, upravičen do pogodbe o zaposlitvi in celotnega paketa delavskih pravic,
- ustanovitev enotne javne službe, ki bo zaposlila osebje zdaj oddanega v zunanje izvajanje (čistilke, varnostniki, tehnično osebje) in jim zagotovila dostojno delo in primerne plače,
- omejitev agencij za posredovanje dela: zmanjšanje dovoljenega deleža agencijskih delavcev v podjetjih s 25 % na 10 % in odprava izjem pri določanju teh deležev,
- zjamčeno plačilo za agencijske delavke in delavce: ti morajo dobiti plačo vsaj v znesku minimalne plače tudi tedaj, ko jih agencija da na čakanje,
- zavzemanje za prepoved posredovanja delovne sile za dobiček, torej za odpravo zasebnih agencij za posredovanje dela na ravni EU,

Ukinitev študentskih servisov in pravice za študentske delavke in delavce:

- dvig minimalne urne postavke študentskih delavk in delavcev na višino, ki je primerljiva vsaj s plačilom za delo za minimalno plačo,
- pravica do malice in plačanega prevoza na delo,
- obvezna sklenitev pogodbe (pisnega dogovora) o delu,

- ukinitve študentskih servisov in prenos njihovih pristojnosti na Zavod za zaposlovanje,
- preusmeritev koncesij, ki jih zdaj dobivajo študentski servisi (okrog 10 milijonov evrov letno) v sklad za štipendije.

Skrajšanje delovnega časa:

- poostren nadzor nad odrejanjem in plačevanjem nadurnega dela,
- poskusno krajšanje delovnika po zgledu Švedske na 35 ur tedensko.

Varovanje sindikalnih zaupnikov in aktivistov ter razvoj sindikalizma:

- višja stopnja varstva sindikalnih zastopnikov pred odpuščanjem in šikaniranjem med in po mandatu,
- prenova skoraj tri desetletja starega zakona o stavki na način, da se določijo visoke kazni za onemogočanje, oviranje ali omejevanje stavkovnih aktivnosti.

INVESTIRAJMO V PRIHODNOST

STANOVANJA ZA VSE

Slovenija je že 25 let brez ustrezne stanovanjske politike. Ustava v 78. členu sicer pravi, da naj bi »država ustvarjala možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno stanovanje«, a v resnici je to do kraja prepuščeno vsakemu posamezniku. Že četrto stoletje se soočamo s pomanjkanjem neprofitnih stanovanj, Stanovanjski sklad RS je tržno usmerjen in prodaja stanovanja tudi po 3.000 evrov za kvadratni meter, cene nakupa in najema stanovanj so docela neregulirane in previsoke.

Država mora vlagati v gradnjo javnih neprofitnih stanovanj, spodbujati razvoj stanovanjskih zadrug in drugih neprofitnih stanovanjskih organizacij, ki izvajajo javni interes na področju stanovanjske preskrbe. Okrepiti mora regulacijo najemnega trga, omejiti višino tržnih najemnin in špekulativno rast cen ter aktivirati obstoječa nenaseljena stanovanja na območjih, kjer jih primanjkuje.

ODGOVORI LEVICE

Izgradnja stanovanjskega fonda

- **Dokapitalizacija in preusmeritev Stanovanjskega sklada Republike Slovenije (SSRS):** proračunska sredstva za stanovanjski sklad bomo zvišali na raven, ki bo zagotovila vsaj 10.000 javnih najemnih stanovanjskih enot do leta 2022. Postavko za stanovanjsko politiko bomo tako dvignili z 0,04 % BDP na vsaj 0,4 %, kot je povprečje EU.

Stanovanjske zadruge

- **Sprejem zakonodajnega okvira združništva:** v novem stanovanjskem zakonu bomo predlagali registracijo stanovanjskih zadrug kot neprofitnih stanovanjskih organizacij in jim omogočili dostop do različnih ugodnosti (ustanovitev stavbne pravice na zemljiščih, ugodna posojila in poroštva).

- **Financiranje stanovanjskih zadrug:** predlagali bomo financiranje prek razpisov za zagonska sredstva, z dostopanjem do bančnih garancij in ugodnih posojil ter z dostopom do kakovostnih zemljišč.

Ureditev delovanja najemnega trga

- **Regulacija najemnega trga:** vzpostavili bomo mehanizme za kakovostno, varno in dostopno najemanje stanovanj. Na podlagi podatkov bomo določili najvišje najemnine in najnižje bivanjske standarde, okrepili nadzor in oblikovali organ za varovanje pravic najemnikov. Uvedli bomo postopek mediacije za dogovorno reševanje sporov. Zavzemali se bomo, da najemne pogodbe za nedoločen čas postanejo pravilo.
- **Uvedba davka na nenaseljena stanovanja v predelih, kjer je izkazano pomanjkanje stanovanj:** predvsem v Ljubljani in na Primorskem kljub pomanjkanju najemnih stanovanj še vedno precej stanovanjskih stavbnih enot ostaja praznih. Uvedba davka bo spodbudila lastnike k oddajanju in registriranju stanovanj, ki se trenutno oddajajo na črno.
- **Regulacija in omejitvev kratkoročnega oddajanja** (Airbnb, booking.com in podobno): stanovanja so domovi in ne špekulativna investicija, zato si bomo prizadevali zaostri pogoje turističnega oddajanja v predelih, kjer primanjkuje stanovanj, in zvišali stopnje obdavčitve tovrstnih dejavnosti.

ZDRAVSTVENI SISTEM, NA KATEREGA SE BOMO LAHKO ZANESLI

Zdravstvo se počasi, a zanesljivo »amerikanizira«: prednost imajo tisti, ki si lahko privoščijo komercialna zavarovanja in samoplačništvo, ostali čakajo. Več kot 10.000 prebivalcev ni zdravstveno zavarovanih. Vzroki za to so pomanjkanje javnih sredstev, primanjkljaj zdravnikov in predragi medicinski materiali. Slovenija za zdravje nameeni le 6,7 % BDP javnih sredstev, precej manj od povprečja evrskega območja (7,1 %) in bistveno manj kot Avstrija (8 % BDP). Manj javnih sredstev pomeni manj zdravstvenih storitev, dostopnih vsem. Zdravstvene ustanove ter uslužbenke in uslužbenci v njih so primorani delati v neustreznih prostorih in z zastarelo opremo. Čakalne dobe ostajajo ali celo naraščajo in so marsikdaj posledica primanjkljaja specialistov zaradi slabega načrtovanja specializacij. Poleg tega sistem zdravnike spodbuja, da namesto nujnih storitev v javnih ustanovah zaradi boljšega zaslužka opravljajo storitve pri zasebnikih. Prek nabav medicinskih materialov se dragocena javna sredstva prelivajo v zaslužke posrednikov.

ODGOVORI LEVICE

- Dopolnilno zdravstveno zavarovanje bomo nadomestili s solidarnostno dajatvijo. Večina prebivalcev bo plačevala manj, kot plačujejo zdaj zavarovalnicam. 60 milijonov evrov sredstev iz postavke zavarovalnin, ki si jih zdaj prisvajajo zavarovalnice, bo preusmerjenih v javni zdravstveni sistem.
- Košarico pravic bomo razširili, zlasti v zobozdravstvu, kjer doplačujemo celo osnovne storitve.
- Ustavili bomo podeljevanje koncesij in prepovedali dopolnilno delo v zasebnem sektorju zdravnikom,

zaposlenim v javnem sektorju. Zdravstvene delavce bomo spodbujali, da dodatno delo za plačilo opravijo v javnih zavodih, koncesionarje pa, da se vrnejo v javni sistem. Tako bomo zagotovili, da bodo prednostno obravnavani bolniki z najtežjimi obolenji, ne pa prehlajeni potrošniki z najglobljo denarnico.

- Zagotovili bomo sredstva za modernizacijo zdravstvenih domov in bolnišnic. Zato ne bo več treba podeljevati koncesij, se zatekati k akcijam zbiranja zamaškov ali se zanašati na arbitrarno dobrodelnost za nabavo nujno potrebnih medicinskih naprav.
- Korupcijo in visoke provizije pri dobavi medicinskih materialov bomo odpravili z ustanovitvijo javnega podjetja za nabavo medicinskih materialov, ki bo izrinilo privatne posrednike. Dobiček podjetja se bo vrnil v zdravstveni sistem.
- Zmanjšali bomo prodajo zdravju škodljivih živil: omejili bomo vsebnost dodanega sladkorja v živilih in spodbujali zmanjšanje uživanja živalskih maščob ter nepotrebnih zdravil in prehranskih dodatkov;
- Omogočili bomo gojenje in uporabo konoplje v zdravstvene in rekreativne namene.
- Samozaposlenim, ki ne zaposlujejo delavcev, bomo zagotovili bolniško nadomestilo.
- V obvezno zdravstveno zavarovanje bomo vključili tudi prebivalce, ki se po pomoč zatekajo v *pro bono* ambulante.

KAKOVOSTNO IN BREZPLAČNO JAVNO ŠOLSTVO

Izobraževanje je lahko najuspešnejše orodje premagovanja družbenih neenakosti, a podatki kažejo, da slovenski izobraževalni sistem navkljub temu reproducira družbene neenakosti. Dejavniki socialnega okolja, kot so socialni status, poklic in izobrazba staršev, v veliki meri določajo

izid izobraževalnega procesa. Razlike med učnimi dosežki so razvidne tudi na regionalni ravni, kjer otroci iz manj privilegiranih okolij praviloma dosegajo slabše rezultate.

Poleg tega se pojavljajo vse močnejše težnje po instrumentalizaciji znanja in prilagajanju učnih načrtov domnevnim potrebam trga. S poudarjanjem individualizma in tekmovalnosti ter razumevanjem izobraževanja kot individualne investicije v t. i. človeški kapital se krepijo vrednote, ki so usmerjene v reprodukcijo kapitalizma in neoliberalizma.

Kakovosten, vsem dostopen javni izobraževalni sistem je ključnega pomena v boju proti družbenim neenakostim. Zato v *Levici* ostro nasprotujemo trošenju javnih sredstev za zasebno šolstvo in posledično siromašenje javnega izobraževanja. Namesto vlaganja v sistem javnega izobraževanja smo priče krčenju sredstev, prekarizaciji zaposlitev in povečanju delovnih obremenitev.

V *Levici* prav tako nasprotujemo instrumentalističnemu pojmovanju znanja kot orodja za tržno tekmovanje. Zavzemamo se za javni izobraževalni sistem, ki bo krepil vrednote humanizma, solidarnosti, avtonomije, kritičnosti, teorije, sodelovanja, strpnosti, okoljske odgovornosti ter miroljubnega sobivanja in nenasilja. Izobraževanje morajo usmerjati humanistične vrednote in človeške ter družbene potrebe, ne pa profitni motiv.

ODGOVORI LEVICE

Vrtci, osnovne in srednje šole

- Ohranjali in krepili bomo dobro razvito mrežo javnega šolstva in se borili proti zapiranju podružničnih šol.
- S spremembo 57. člena Ustave bomo ločili javno in zasebno šolstvo. Država ne sme sprejemati nikakršne odgovornosti za financiranje zasebnih šol.
- Zagotovili bomo polno javno financirane in

brezplačne vrtce. Spodbujali bomo zgodnejše vključevanje otrok v vrtce.

- Osnovne in srednje šole morajo biti dejansko brezplačne: zagotovili bomo brezplačne učbenike in delovne zvezke ter kakovostnejši in obširnejši brezplačen program vzgoje in izobraževanja.
- Za delo z otroki iz deprivilegiranih okolij in za šole, ki delujejo v takšnih okoljih, bomo zagotovili dodatna sredstva.
- Vsem otrokom s posebnimi potrebami bomo zagotovili pomoč osebnega asistenta – učitelja za posebne potrebe z ustrezno izobrazbo.
- Zagotovili bomo pomoč učiteljem, staršem in otrokom pri doseganju enakopravnega vključevanja vseh otrok v redni učni proces na vseh ravneh izobraževanja. Ta pomoč vključuje tudi brezplačno dodatno jezikovno in drugo izobraževanje za otroke in mladostnike drugih narodnosti.
- Učiteljicam in učiteljem bomo zagotovili ustrezne pogoje za delo. Borili se bomo proti trendom prekarizacije, birokratizacije in povečevanja delovnih obremenitev zaposlenih. Vsem zaposlenim, ki so vključeni v pedagoški proces, bomo zagotovili ustrezno mero avtonomije pri delu ter možnosti in sredstva za stalno strokovno izpopolnjevanje.

Visoko in višje šolstvo

- Omejili bomo prikrite šolnine v obliki vpisnin, plačevanja za opravljanje izpitov ipd. Zagotovili bomo štipendije, subvencije, ustrezne bivalne razmere oz. druge oblike gnotne podpore vsem študentkam in študentom, ki potrebujejo pomoč pri zagotavljanju dostojnega življenja. V javnem visokem šolstvu bomo odpravili vse oblike šolnin in drugih oblik prenašanja finančnega bremena na študentke in študente.
- Definirali bomo javno službo na področju visokega šolstva in zagotovili, da bo javno financirana v polnem obsegu. Javno financiranje na vseh ravneh izobraževanja bo neodvisno od kriterijev, ki s kakovostjo poučevanja nimajo nikakršne zveze, kot

so glavarine, prehodnost med letniki in zaposljivost diplomantov.

- Poskrbeli bomo, da država z ustreznimi razpisi zagotovi mesta in plačilo za vsa obvezna pripravništva.
- Borili se bomo proti uvajanju korporativnega upravljanja na javnih univerzah ter za demokratizacijo upravljanja univerz. Stremeli bomo k enakopravnemu sodelovanju vseh delavk in delavcev pri odločanju in si prizadevali za zmanjševanje pomena vloge upravnih služb v priverjavi s strokovnimi telesi.
- Prizadevali si bomo za zmanjšanje drobljenja znanstvenih področij. Spodbujali bomo holistične pristope, ki so orientirani problemsko in ne zgolj strogo disciplinarno, pri čemer ne bomo krnili avtonomnosti disciplinarnih polj.
- Ukinili bomo koncesije zasebnim visokošolskim zavodom, kjer primerljive študijske programe ponujajo že javni zavodi.
- Uvedli bomo ustrežnejša merila za akreditacijo visokošolskih ustanov in programov in poskrbeli za natančnejše in doslednejše postopke pri ugotavljanju izpolnjevanja teh meril.

VLAGANJE V ZNANOST IN RAZISKOVANJE JE TEMELJ RAZVOJA

Slovenska znanost je osiromašena. Proračunska sredstva za znanost strmo padajo, mnogo hitreje kot v drugih evropskih državah. Leta 2016 so skupni javni izdatki za raziskave in razvoj v Sloveniji znašali 0,49 % BDP, medtem ko je bilo povprečje EU 0,69 % BDP. S tem smo pristali na samem dnu evropskih držav, za nami je le še Slovaška. Razvojni zaostanek Slovenije za preostankom Evrope se tako vse bolj pogloblja.

Ne glede na višino financiranja je problematičen tudi način financiranja, ki javnim raziskovalnim organizacijam ne zagotavlja stabilnega (institucionalnega) vira financiranja. Posledično raziskovalke in raziskovalci živijo v eksistenčni in profesionalni negotovosti: skoraj nikoli ne vedo, ali si bodo lahko zagotovili financiranje za naslednjih nekaj let; ne morejo se tematsko, včasih niti področno specializirati, ker morajo delati pač tisto, kar s tem ali onim projektom dobijo. S tem se fragmentirajo njihove specializacije in kariere, proizvajajo se plitko znanje in lažne strokovne avtoritete. Posebej ogroženo je temeljno raziskovanje, ker nima nikakršne kontinuitete in je stihijsko, poleg tega sistem ne zagotavlja identifikacije nikakršnih nacionalnih raziskovalnih prioritet.

V teh okoliščinah ima znanstveno publiciranje le še kvantitativne učinke, ker se vsebinski ne preverjajo, podrejeno je profitnemu interesu oderuških zasebnih založniških podjetij, prazna hiperprodukcija pa ovira dejanski znanstveni napredek, saj vzpostavlja bibliometrične namesto znanstvenih avtoritet in raziskovalcem ne dopušča ne časa ne kontinuitete znanstvenega dela, kar bi zagotovilo kakovost.

ODGOVORI LEVICE

Zadostno in stabilno javno financiranje

- Uvedli bomo stabilno sistemsko financiranje javnih raziskovalnih organizacij.
- Javna sredstva za raziskave in razvoj bomo povečali na 0,75 % BDP do leta 2020 in na 1 % BDP do konca mandata. Povečanje sredstev bo v prvi fazi namenjeno predvsem vzpostavitvi institucionalnega financiranja ob ohranjanju ravni drugih oblik financiranja.

Odprta in dostopna znanost

- Spodbujali bomo prost dostop do rezultatov javno financiranega raziskovanja, tako do baz podatkov

kot do znanstvenih člankov, objavljenih na podlagi javno financiranih raziskav. Pri vseh oblikah komercializacije rezultatov javno financiranega znanstvenoraziskovalnega dela bomo zagotovili prost dostop za nekomercialno rabo.

- Zmanjšali bomo dominacijo kvantitativnih bibliometričnih kazalcev in povečali pomen notranjih znanstvenih načinov ocenjevanja znanstvenih dosežkov, javnega intelektualnega delovanja, popularizacije znanosti in skrbi za razvoj teoretskega dela ter terminologije v slovenskem jeziku pri vrednotenju dela raziskovalcev in pedagogov v znanosti.

KULTURO VRNIMO V SREDIŠČE DRUŽBE

Področje kulture se sooča s pomanjkanjem sredstev, nenakomernim razvojem ter premajhno dostopnostjo in vključenostjo širše populacije. Zaostrovanje neoliberalne politike je potisnilo premnoge kulturne delavke in delavce v prekarna delovna razmerja, kar jim onemogoča dostojno življenje in kakovostno delo. Več kot polovica samozaposlenih v kulturi ne dosega minimalne plače, tretjina pa jih živi pod pragom revščine. Med najbolj ogroženimi so mladi. V zadnjih letih ustanovitelji (država, lokalne skupnosti) javnih zavodov ne (so)financirajo ustrezno, saj pogosto ne zagotavljajo niti nujno potrebnega kritja stroškov plač in materialnih stroškov ustanov, programska sredstva se kljub gospodarski rasti še vedno nižajo, kulturna infrastruktura propada. Pritiski po zagotavljanju čim višjega lastnega dohodka hitro privedejo do prevlade komercialnega principa nad strokovnim in estetskim. Na področju kulturne dediščine se že dlje časa kaže jasna potreba po prestrukturiranju temeljnih načel in izhodišč prakse varovanja. Posebno pozornost bomo namenili kulturni dediščini 20. stoletja, saj do sedaj njeno varovanje ni urejeno ne na sistemski ne finančni ravni, tako na področju arhitekture kot scenskih, vizualnih in filmskih umetnosti.

Kulturna politika se mora zavzemati za potrebe vsega prebivalstva in si prizadevati za čim večjo vključenost pri njenem soustvarjanju, ob tem pa ne sme trpeti ne njena kakovost ne svoboda umetnic in umetnikov do umetniškega ustvarjanja in izražanja. Omogočen mora biti enakomeren razvoj ljubiteljske in profesionalne kulture ter umetnosti, tako institucionalne kot neodvisne. Za njen razvoj, dostopnost in kakovost morajo biti zagotovljeni primerni pogoji na nacionalni in regionalni ravni. Zato bomo podprli ključne infrastrukturne projekte na področju kulture, ki že predlogo čakajo na realizacijo. Kultura in umetnost ne smeta biti podvrženi niti partikularnim interesom vsakokratne lokalne oziroma državne politike niti prepuščeni trgu. Zato se zavzemamo za stabilno javno financiranje in nasprotujemo privatizaciji ter komercializaciji kulture. Ohraniti želimo raznolikost kulturnih producentov in ustvariti dostojne pogoje dela kulturnim delavkam in delavcem, ki bodo za svoje delo prejeli pošteno plačilo in imeli zagotovljeno socialno varnost.

ODGOVORI LEVICE

- Zvišanje sredstev za kulturo – odstotek proračuna se mora vrniti vsaj na 2,2 % proračuna, kot je bil v letu 2009.
- Uvedba ničelne stopnje davka za knjigo.

Reforma področja samozaposlenih v kulturi

- Uvesti stopenjski in progresivni cenzus, razpise in programe, ki bodo namenjeni različnim življenjskim in delovnim obdobjem samozaposlenih, ter urediti področje bolniških za samozaposlene, sistematizacijo delovnih poškodb na področju kulture in poklicnih bolezni.
- Reformirati področje razpisnih mehanizmov in delovanja komisij. Uvesti razpisne mehanizme, ki bodo omogočali dolgoročno delovanje.

Stabilna finančna in infrastrukturna podpora javnim zavodom in nevladnim organizacijam

- Zagotovili bomo, da bodo ustanovitelji (država in lokalne skupnosti) izpolnjevali vse svoje zakonske dolžnosti pri financiranju javnih zavodov, tako pri financiranju programov kot tudi pri financiranju vzdrževanja in investicij v objekte, s katerimi javni zavodi upravljajo.
- Zagotovili bomo sofinanciranje programov iz naslova evropskih projektov, pri katerih sodelujejo javni zavodi.
- S povečanjem sredstev in transparentnostjo financiranja bomo podprli nevladno, neinstitucionalno in neodvisno produkcijo. Predvsem so ključnega pomena stabilne oblike podpore, ki bo pokrivala tudi neprogramske stroške za nevladne organizacije (NVO) in povečala zaposlovanje.
- V krovno zakonodajo bomo zapisali usklajene definicije poklicnih NVO v kulturi.

Pravičnejša ureditev avtorskega prava

- Zagotovili bomo pravičnejšo rabo avtorskega dela in razdelitev dohodkov iz naslova avtorskih pravic. Zakon o kolektivnem upravljanju avtorskih in sorodnih pravic mora iti v smer večje transparentnosti pri delitvi dohodkov.
- Večja dostopnost avtorsko zaščitenih del za nekomercialno rabo: uveljavitev izjem v zaščiti avtorskih pravic se mora poenostaviti. Prosta raba avtorsko zaščitenih del je potrebna za javne institucije, mladinske prostore in druge nekomercialne uporabnike.

Dosledno varovanje kulturne dediščine

- Potrebno je kadrovsko in finančno okrepiti spomeniškovarstveno službo in demokratično vključiti vse zainteresirane v varovanje nepremične kulturne dediščine, od lastnikov, uporabnikov do odgovornih organov.

- Izvedli bomo pilotni projekt organiziranega preventivnega vzdrževanja.
- Okrepili bomo varovanje premične dediščine 20. stoletja ter uvedli obsežnejše in doslednejše varovanje arhitekturne dediščine 20. stoletja, še posebej na najbolj ranljivih področjih industrijske arhitekturne dediščine in stanovanjskega fonda.
- Pristojne službe bomo finančno ter kadrovsko okrepili, lastnikom pa ponudili brezplačno strokovno pomoč in izobraževanje.

Z JAVNIM POTNIŠKIM PROMETOM DOSTOPNA SLOVENIJA

Mreža javnega potniškega prometa je osiromašena. Številne, zlasti medkrajevne povezave, so bile v zadnjih 25 letih ukinjene z izgovorom, da je premalo potnikov. Zaradi neustrezne javne potniške infrastrukture je velik del prebivalstva odvisen od osebnega avtomobila. Naraščajoča uporaba osebnega avtomobila pa z izpustom toplogrednih plinov in trdih delcev obremenjuje okolje in zdravje ljudi, zaseda prešteviline površine za potrebe parkiranja avtomobilov in močno obremenjuje družinske in gospodinjne proračune. Še posebej trpijo socialno izključeni in mobilnostno prikrajšani, ki jih več kot dvajset let vedno hujšega zanemarjanja javnega potniškega prometa vztrajno potiska vse dlje na obrobje družbe.

Prizadevali si bomo za javni potniški promet, ki bo zagotavljal časovno optimalno in stroškovno ugodno dostopnost, izhajajoč iz načela enake dostopnosti ne glede na lokacijo začasnega ali stalnega bivanja. Ker se stroškov ne le ne more, ampak tudi ne sme v celoti prevaliti na končne uporabnike, je potreben premik v politike razvoja JPP. Visoki stroški javnega prevoza so med drugim tudi posledica privatizacije nekdanjih družbenih potniških prevoznih podjetij, ki so jih pokupile tuje multinacionalke. Te

danes opravljajo javne prevoze prek koncesij, podeljenih od občin in države. Njihov namen ni zagotavljanje dostopnega in učinkovitega javnega prevoza, ampak kovanje dobičkov, kar dosegajo z visokimi cenami vozovnic in nizkimi plačami svojih zaposlenih. Hrbtenico javnega potniškega prometa mora tvoriti ustrezno modernizirano železniško omrežje v povezavi z ostalimi oblikami javnega potniškega prometa.

ODGOVORI LEVICE

- Spodbujali bomo prehod na javni potniški promet s povečanjem dostopnosti, modernizacijo javnih prevoznih sredstev, vzpostavitvijo transportne mreže in znižanjem cen vozovnic.
- Zavzemali se bomo za vzpostavitev javnih podjetij za zagotavljanje cenovno dostopnega in učinkovitega mestnega, medkrajevnega in regionalnega potniškega prometa in za odvzem koncesij multinacionalkam.
- Večja povezljivost – optimalizacija t. i. *modal splitov*.
- Kolesarsko omrežje bomo uvrstili med infrastrukturne prioritete in začeli z intenzivno izgradnjo, ki se bo financirala s kombinacijo kohezijskih in proračunskih sredstev.
- Spodbujali bomo souporabo avtomobilov.
- S pomočjo dogovorov s sosednjimi državami bomo zagotovili boljše povezave, z gostejšimi takti vožnje vlakov. Prioritetno je potrebna odprava tehničnih težav na jedrnem koridorju in nabava večnapetostnih lokomotiv, kar bo prispevalo k skrajšanju potovalnih časov.

ŠPORT IN REKREACIJO DVIGNIMO NA NOVO RAVEN

Četudi se s športom ukvarja relativno veliko mladostnikov, športni delavci in delavke opažajo postopen upad članstva zaradi vse slabših finančnih zmožnosti staršev, ki nosijo levji delež financiranja. Precejšen problem je pomanjkanje zaprtih prostorov za rekreacijo, kljub temu da imamo mnogo zapuščenih večnamenskih dvoran, ki že dlje časa niso vzdrževane in v uporabi. Na področju tekmovalnega in vrhunškega športa so problemi predvsem prezgodnja odločitev za profesionalno športno kariero in s tem zanemarjanje ostalih področij življenja (izobrazba), trajne poškodbe in doping. Prav tako so problematični neurejeni, včasih celo izkoriščevalski odnosi (zamude pri plačah, neizpolnjevanje pogodb), slabo finančno stanje športnikov v manj tržno zanimivih športih ter neurejen status nekdanjih profesionalnih športnikov in športnic. Številni perspektivni športniki ne morejo zasledovati svojih športnih ciljev, saj jim finančni položaj ne omogoča kakovostnih treningov in opreme, zato so prisiljeni ukvarjanje s športom opustiti.

ODGOVORI LEVICE

V *Levici* se bomo zavzemali za šport, ki bo dostopen vsem. Spodbujali bomo športno udejstvovanje, za kar je nujen razvoj dotrajanih javnih športnih objektov ter varne in kakovostne infrastrukture, ki bo omogočala varno in produktivno delo tako za športnike rekreativce kot za vrhunske športnike, hkrati pa bo zagotavljala razvoj mladih športnikov.

Spodbujali bomo športno udejstvovanje mladih

- Krepili bomo možnosti za sodelovanje pri rekreativnem in tekmovalnem športu, še posebej bomo spodbujali udejstvovanje mladih iz deprivilegiranih okolij.

- Z izboljšanjem sistema izobraževanja in licenciranj trenerjev bomo zagotovili, da bodo vadbo mladih vodili le ustrezno usposobljeni ljudje. Vsak trener bi moral od panožne športne zveze pridobiti letno potrdilo, da je usposobljen za delo v športu.

Izboljšali bomo javno športno infrastrukturo

- Zagotovili bomo več sredstev za urejanje javnih športnih površin in za javno športno infrastrukturo.
- Vzpodbujali bomo športna in rekreacijska društva, da bodo v sodelovanju z občinami ali krajevnimi skupnostmi pomagala pri obnovi in vzdrževanju dvoran in športne infrastrukture. V zameno bodo imela prednost pri uporabi teh dvoran.
- Uvedli bomo enotno financiranje športa mladih in tekmovalnega športa na državni ravni in s tem finančno razbremenili občine.

Profesionalni šport

- Prizadevali si bomo za zmanjšanje prekarnosti športnic in športnikov.
- Status športnika bomo podaljšali na čas fakultetnega izobraževanja in s tem športnikom in športnicam olajšali prehod iz mladinskih v absolutno starostno kategorijo. Prav tako bomo športnikom glede na status omogočili dodaten brezplačen semester/leto študija.

**NIHČE
NE SME
BITI
IZKLJUČEN**

BOJ PROTI REVŠČINI

Kapitalizem tudi v času rasti ustvarja revščino in neenakost. Število revnih prebivalcev se je zmanjšalo le za malenkost, a revščina se je poglobila. Pod pragom revščine živi 280.000 ljudi, od tega 46.000 otrok in vsaka četrta enostarševska družina. Statistični prag revščine (616 evrov dohodka mesečno) se je spustil na raven minimalnih življenjskih stroškov (613 evrov), kar kaže na to, da revni prebivalci danes živijo slabše kot pred krizo. Dohodkovna neenakost se zdi nizka, a se povečuje. Premoženjska neenakost je ogromna: 10 % najbogatejših gospodinjstev ima v lasti več kot 47 % vsega premoženja, najrevnejših 20 % ima samo 0,5 %. Revščina in neenakost sta posledici brezposelnosti, prekarnosti ter prenizkih plač in pokojnin. Socialna politika z nizko minimalno plačo in še nižjimi socialnimi prispevki zagotavlja poceni delovno silo kapitalu, revne pa pušča v skrajni revščini. Slovenija namreč za socialno zaščito nameni bistveno manj (16,7 %) kot recimo Avstrija (21,6 %), čeprav ima podobno strukturo prebivalstva in bistveno višjo brezposelnost.

ODGOVORI LEVICE

- Zagotovili bomo minimalno mesečno plačo, ki bo vsaj 20 % višja od minimalnih življenjskih stroškov, kar trenutno pomeni 736 evrov neto.
- Nadomestilo za brezposelne, ki so delali za poln delovni čas, bomo dvignili na raven minimalnih življenjskih stroškov (613 evrov neto), zajamčeno nadomestilo pa na raven osnovnih življenjskih stroškov (442 evrov neto).
- Socialno pomoč bomo dvignili na raven osnovnih življenjskih stroškov (442 evrov), varstveni dodatek pa na raven minimalnih življenjskih stroškov (613 evrov).
- Iz sistema denarnih socialnih prejemkov bomo razvili sistem temeljnega dohodka. Zanj se ne bodo uporabljala ponižujoča merila za dodelitev socialne pomoči. Prejemniku ne bo treba sprejeti

vsake zaposlitve, lahko bo zavrnil izkoriščanje. To bo prisililo delodajalce k dvigu plač in skrajšanju delovnega časa. Temeljni dohodek ne bo nadomestek za brezplačno šolstvo, zdravstveno varstvo in druge javne dobrine.

POKOJNINE ZA VARNO STAROST

Pokojnine v Sloveniji so prenizke, vzrok za to pa so prenizki prispevki delodajalcev. Povprečna pokojnina je še leta 2006 znašala skoraj 69 % povprečne plače, leta 2016 pa že manj kot 60 %. Polovica starostnih upokojencev prejema pokojnine, ki so nižje od minimalnih življenjskih stroškov (613 evrov), zajamčene pokojnine (207 evrov) so nižje od socialne pomoči (298 evrov). Stopnja revščine med upokojenci je zato štirikrat višja kot med zaposlenimi, pri čemer so najbolj prizadete ženske nad 65 leti starosti. Kljub nizkim pokojninam smo morali lani za izplačilo pokojnin poleg prispevkov zagotoviti še 1,25 milijarde evrov iz državnega proračuna, predvsem zato, ker delodajalci plačujejo pol nižje prispevke kot delavci. Reforme, ki jih načrtuje politični razred, problema ne bi rešile: podaljševanje delovne dobe je v nasprotju z zahtevami po krajšem delovnem času, samozaposleni in kmetje pa ne zmorejo višjih prispevkov. Tudi demografski sklad ne bi prinesel dodatnih sredstev, ampak bi le preusmeril dividende državnih podjetij iz proračuna v ZPIZ.

ODGOVORI LEVICE

- Najnižjo pokojnino bomo z 207 evrov dvignili na raven osnovnih življenjskih stroškov (442 evrov), minimalno pokojnino za polno delovno dobo pa s 500 evrov na raven minimalnih življenjskih stroškov (613 evrov).
- Izboljšali bomo razmerje med pokojnino in plačo upokojenca pred upokojitvijo, tako da bomo povišali odmerni koeficient za pokojnino.

- Ob rednem usklajevanju se bodo vse pokojnine povečale za enak znesek, v nasprotju s sedanjim stanjem, ko se višje pokojnine povišajo bolj kot druge.
- Sredstva za izboljšanje pokojnin bomo pridobili tako, da bomo prispevke delodajalca izenačili s prispevki delavca (15,5 %). S tem bi pridobili okoli 700 milijonov evrov sredstev, ne da bi posegli v proračun. Dodatnih 50 milijonov evrov bi pridobili z uvedbo plačila prispevkov na dohodke od kapitala.
- Uvedli bomo solidarnostno dajatev na vse dohodke, iz katere se bo plačevala oskrba starostnikov tako v domovih za starejše kot v obliki pomoči na domu.

ENAKE MOŽNOSTI ZA VSE

Kapitalizem ni samo sistem razrednega izkoriščanja in zapostavljanja, ampak tudi izkoriščanja in zapostavljanja na podlagi spola, etničnosti, narodnosti in drugih osebnih okoliščin. Ženske so pogosto izkoriščane dvakrat: na delovnem mestu in v družini. Opravijo večino neplačanega skrbstvenega dela, zaposlujejo se v slabše plačanih, t. i. feminiziranih poklicih. Vsi pripadniki delovnih razredov so zapostavljeni pri napredovanju po družbeni lestvici, a pri tem imajo najslabše možnosti Romi in tujci, tako priseljenci iz drugih republik nekdanje Jugoslavije kot priseljenci iz neevropskih držav. Nesprejemljiva je tudi neenakost prebivalcev različnih pokrajin: življenjska doba je v Vzhodni Sloveniji krajša, kakovost življenja slabša. Ohranja se diskriminacija gejev in lezbijk na področju družinskega življenja. Ženske, ki ne živijo v skupnosti z moškim, nimajo pravice do biomedicinske pomoči pri oploditvi. Povečuje se vpliv organizacij in gibanj, zlasti RKC, ki bi rada vsem prebivalcem, četudi niso njihovi člani, diktirala, kako naj živijo. Tujci in vsi drugačni so spet grešni kozli za brezposelnost, revščino in druge posledice stihijskega, nereguliranega kapitalizma.

Narodne in etnične skupnosti, begunci, priseljenci

- Z zagotovitvijo dodatnih finančnih sredstev občinam in uvedbo moratorija na prodajo zemljišč bomo pripadnikom romske skupnosti zagotovili ureditev bivanjskih razmer ter dostop do pitne vode, kanalizacije in elektrike, zagotovili bomo sistemsko pomoč pri izobraževanju ter spodbude pri zaposlovanju.
- Pripadnikom narodnosti drugih republik nekdanje Jugoslavije bomo s spremembo ustave omogočili ohranjanje jezika in kulture.
- Vsem priseljencem bomo zagotovili več brezplačnih oblik učenja slovenščine in vključevanja v družbo. Posebej bomo pozorni na ženske, ki ostajajo doma in imajo zato najslabše možnosti za integracijo.
- Olajšali bomo pridobitev statusa begunca in izboljšali položaj beguncev ter odpravili nedavne spremembe azilne zakonodaje, ki so v nasprotju z mednarodnim pravom.
- Družinska politika bo naravnana k sistemskemu prepoznavanju travme revščine in njenih medgeneracijskih razsežnosti. Zagotovili bomo, da bodo imeli vsi otroci, tudi tisti iz revnih in zapostavljenih okolij, čim bolj izenačene življenjske možnosti.

Enakost spolov

Globalizirani neoliberalni kapitalizem je v vedno tesnejši navezi z umiranjem demokracije in neopatriarhalizmom. V deželah nekdanjih evropskih socializmov je z restavracijo kapitalizma sovpadla tudi repatriarhalizacija družbe. Krepijo se pritiski na reproduktivne pravice žensk (npr. pozivi k prepovedi splava), plačna neenakost, s krhanjem socialne države pa naraščajo tudi bremena, ki jih v gospodinjstvu nosijo predvsem ženske.

Starševstvo

- **Materinstvo:** z asistenco v obliki subvencioniranega varstva otrok, podaljšanjem in zakonskim zavarovanjem porodniškega dopusta ženskam želimo omogočiti, da se bodo odločale za materinstvo tedaj, ko to želijo, brez diskriminatornih posledic za svoj položaj na trgu dela in realizacijo poklicnih karier. Ustavno zajamčena svoboda načrtovanja in realizacije družine ne sme biti na račun osebne, poklicne in ekonomske nesvobodnosti žensk.
- **Očetovstvo:** širili bomo pravice iz naslova očetovstva in se zavzemali za pozitivnejši odnos do aktivnega očetovstva, s posebnim poudarkom na obdobju prvih treh let po otrokovem rojstvu; razširili bomo pravico do plačanega očetovskega dopusta.
- **Socialno starševstvo:** poenostavili in skrajšali bomo postopke posvajanja otrok in izenačili dejanske možnosti tako samskih oseb kot heteroseksualnih in homoseksualnih parov za socialno starševstvo. Istospolnim parom bomo omogočili sklenitev zakonske zveze in posvojitvev otrok.
- **Reproduktivno zdravje:** prizadevali si bomo za zakonske in družbene pogoje, v katerih sta reproduktivno zdravje in pravica do biomedicinske pomoči pri ohranjanju reproduktivnega zdravja in reproduktivnih možnosti in izbir povsem izenačena za vse ljudi.
- **Razvijali in podpirali bomo vrste javnih podpornih storitev in pomoči družinam za kakovostnejše usklajevanje družinskih in preživetvenih obveznosti tako za moške kot za ženske.**

Socialna pravičnost

- **Potrebno je z zakonskimi ukrepi prepoznati in regulirati problematiko neplačanega skrbstvenega dela (za otroke, partnerje, starše, gospodinjstvo), ki ga večinoma še vedno opravljajo ženske. Stremimo**

k temu, da bi bil ta ogromen delež družbeno nepogrešljivega, zakonsko pa neprepoznanega in neplačanega dela, ustrezno razpoznan, ovrednoten in nagrajen.

- Nadgradili bomo zakonske določbe in dosledno izvajali ukrepe preventive in reševanja problematike domačega nasilja. Žrtve nasilja so v večini ženske in otroci, katerih zaščito je treba okrepiti, uvesti pa tudi preventivne ukrepe za preprečevanje tovrstnega nasilja, ki je v Sloveniji razpoznan in pereč socialni problem.
- V sklopu reševanja družbene problematike revščine bomo zagotovili pravično socialno skrbstveno in pokojninsko politiko predvsem do statistično najrevnejše nacionalne populacije, tj. žensk po 65. letu starosti, tudi s pozitivno diskriminatornimi ukrepi.
- Na podlagi dopolnjene zakonodaje bomo dosledno preprečevali spolno diskriminatorne razmere v delovnih kolektivih, v kariernem poteku posameznic in posameznikov, v polju javnosti in politike.
- Prizadevali si bomo sistemsko preprečevati ekonomsko degradacijo zaposlenih v t. i. spolno preferenčnih (feminiziranih, maskuliniziranih) poklicih in zagotavljati enake karijerne možnosti v teh poklicih ne glede na spol.
- Sistemsko bomo podprli ukrepe, ki pospešujejo doseganje enakomerne zastopanosti spolov v procesih družbenega življenja in odločanja na nacionalni in lokalni ravni, tudi z uveljavljanjem kvot.

SKRB ZA INVALIDE

Kriza kapitalizma in varčevalni ukrepi, ki so ji sledili, so močno prizadeli tudi invalide. Čeprav se naša družba stara, se že več kot 10 let zmanjšuje število upravičencev do polne invalidske pokojnine. Leta 2005 je bilo uspešnih 22 % vlog za invalidsko upokojitev, leta 2015 le še 7,5 %. Invalidske komisije torej vede ali nevede izvajajo varčeval-

no politiko. Povprečna invalidska pokojnina je lani znašala 482,74 evrov, kar je 142 evrov manj od povprečne pokojnine in 128 evrov manj od minimalnih življenjskih stroškov. V težkem položaju so invalidi s kratko delovno dobo, v najslabšem pa tisti, ki so postali invalidi pred zaposlitvijo. Ti so odvisni od klasičnih socialnih prejemkov, ki ne krijejo niti minimalnih življenjskih stroškov. Varčevanje je blokiralo razvoj socialnovarstvenih zavodov in sisteme oskrbe na domu. Osebna asistenca je še vedno odvisna od finančne moči invalidskih organizacij, ki jo izvajajo.

ODGOVORI LEVICE

- Uvedli bomo solidarnostno dajatev, iz katere se bo financirala pomoč invalidom na domu in izboljšala oskrba v domovih. Pravico do osebne asistence bomo razširili na vse, ki jo potrebujejo, tudi če gre za manjši obseg. Zagotovili bomo večji dostop do ortopedskih idr. pripomočkov in prilagoditev stanovanj.
- Invalidske komisije bomo ločili od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zato, da pri odločanju ne bodo pod pritiskom varčevalnih politik.
- Ker so invalidi 1. stopnje trajno nezmožni za delo, bodo upravičeni do minimalne pokojnine za polno pokojninsko dobo, ki bo znašala vsaj 613 evrov.
- Pravice prebivalcev, ki so postali invalidi zaradi poškodbe ali bolezni izven dela, bomo izenačili s pravicami prebivalcev, ki so invalidi zaradi poškodbe pri delu.
- Zaostrili bomo odškodninsko odgovornost delodajalcev za poklicne bolezni in poškodbe na delu.

IV

**PRAVIČNI
DAVKI:
VSAK NAJ
PRISPEVA
PO SVOJIH
ZMOŽNOSTIH**

Naš davčni sistem ni ne učinkovit ne pravičen. Sredstev zbere za manj kot 37 % BDP-ja (povprečje EU je 40 %), kar ni dovolj za resnično socialno državo. Z visokimi trošarinami in DDV-jem obremenjuje občane, privilegira pa prejemnike visokih dohodkov, lastnike kapitala ter premoženja velike vrednosti. Delavka ali delavec z minimalno plačo in z olajšavo za otroka pridobi 217 evrov letno, funkcionar s 6.000 evri plače na mesec pa kar 960 evrov. Ker so dohodki od kapitala obdavčeni ločeno od dohodkov od dela, je upokojenec z eno samo delnico obdavčen enako kot največji kapitalist. Davek na dobiček podjetij je nižji kot povprečno v EU, veliko izgubimo v davčnih oazah. Z davki na kapital zberemo kar polovico manj od povprečja EU. Premoženje velike vrednosti je obdavčeno enako kot hiše in stanovanja, zato z davki na premoženje zberemo le 0,6 % BDP (povprečje EU je 2,6 %). Najpremožnejših 10 % Slovencev, ki imajo v lasti več kot 47 % vsega premoženja, davčnih oaz sploh ne potrebujejo, saj je to kar Slovenija sama.

ODGOVORI LEVICE

- Dohodke od kapitala bomo vključili v skupno osnovo za dohodnino in jih pravično obdavčili po naraščajoči davčni stopnji.
- Dobiček podjetij bomo spet obdavčili po stopnji 25 % in s tem povečali prihodke za vsaj 270 milijonov evrov na leto.
- Uvedli bomo pravičen sistem olajšav za vzdrževane družinske člane, ki ne bo več privilegiral prejemnikov visokih plač.
- Uvedli bomo pravičen davek na nepremičnine, ki bo bolj obdavčil velike lastnike nepremičnin (tudi RKC), mali lastniki pa ne bodo plačevali več kot zdaj. Podvojitvev prihodkov od davkov na premoženje bi prinesla dodatnih 285 milijonov evrov letno.
- Obdavčili bomo dohodke verskih skupnosti, ki jih pridobijo s trženjem storitev, za katere obstajajo (napol) uradni ceniki.
- Uvedli bomo pribitek na vse transakcije v davčne oaze, ki bo prihodek Republike Slovenije.

V

**OHRANIMO
NARAVNO
OKOLJE ZA
PRIHODNJE
GENERACIJE**

OD KAPITALA NEODVISNA OKOLJSKA POLITIKA

Za nas okoljska politika temelji na načelih skupnosti, blaginje za vse, odgovornosti do prihodnjih generacij, spoštovanja do narave in vsega, ne le človeškega življenja, in na pravičnosti. A prevladujoč odnos politike do okolja je podrejen kapitalističnim ideologijam in kapitalskim interesom. Načel vzdržne ekonomije in spoštovanja vsega življenja ne priznavajo, prav tako ne vedno bolj grozečih posledic podnebnih sprememb. Izkoriščanje okolja gre z roko v roki z izkoriščanjem delovnih ljudi. Zato je potreben upor in odpor. Strnili smo ju v tri vodila, ki odražajo naše temeljno prepričanje in zaveze glede prihodnjega delovanja: pravičen prehod v brezogljicho družbo, boj za zdravo okolje in odpor proti uničevanju narave. Podnebne spremembe zadevajo našo prihodnost in preživetje, zato moramo biti kot država na čelu mednarodnih prizadevanj za njihovo obvladovanje. Zaveze Pariškega sporazuma jemljemo resno in zavračamo izmikanje ali kompromise glede njegovih določil. Kot politična stranka pa odločno podpiramo ljudska in državljanska gibanja, ki se borijo proti podnebnim spremembam.

ODGOVORI LEVICE

Pravičen prehod v brezogljicho družbo

- Izdelali bomo časovnico opuščanja rabe premoga za pridobivanje električne energije ter nadomestitev premoga z obnovljivimi viri in ukrepi energetske učinkovitosti. Prenehanje pridobivanja energije iz premoga in zaprtje rudnika premoga prinaša odgovornost za prizadete delavce in lokalne skupnosti. Zato bomo zagotovili financiranje prekvalifikacije delavcev, prihodkovno kompenzacijo v višini pretekle plače in dokup zavarovalne dobe.

V ta namen bo vzpostavljen sklad za pravičen prehod, ki bo financiran iz dobičkov in obdavčitve energetskih in drugih podjetij, ki uporabljajo fosilne vire energije.

- Spodbujali bomo ukrepe za povečanje instalirnih moči razpršenih obnovljivih virov energije. Za ta namen bomo izdelali vetrne karte na ravni države in določili območja za gradnjo vetrnih parkov. Vzpostavili bomo ugodnejši pravni okvir za postavitev malih hidroelektrarn in naredili popis vseh opuščenenih vodnih objektov (mlinov, žag itd.) in preučili možnosti za postavitev malih hidroelektrarn na teh lokacijah. Predvsem pa bomo močno oživili program izrabe sončne energije. Sončne elektrarne bodo nameščene na strehe vseh stavb, kjer je to mogoče, v lasti države in lokalnih skupnosti. Državna energetska podjetja in državni program podpore bodo omogočili namestitev sončnih elektrarn na kar največji delež stanovanjskih zgradb. Omogočili in spodbudili bomo gradnjo večjih sončnih elektrarn v skupnostni ali združni lasti.
- Ukrepi za odpravo energetske revščine bodo postali ključni in obvezen sestavni del vsake državne energetske in podnebne politike. Zagotovitev osnovnih energetskih potreb bomo opredelili kot univerzalno pravico za vse.

Boj za zdravo okolje

- Obrnili bomo smer okoljske politike, da ne bo več podrejena interesom kapitala, ampak bo služila svojemu pravemu namenu, to je zagotavljanju varnega in zdravega okolja za vse. Razveljavili bomo zadnjo spremembo Zakona o varstvu okolja, ki je ukinila časovno omejitev veljavnosti okoljskega dovoljenja za velike onesnaževalce, kakor tudi vse druge spremembe, ki nižajo standarde okoljske in prostorske politike.
- Potrebujemo nov način umeščanja industrijskih objektov v prostor. Številne nesreče z onesnaženjem okolice v zadnjem obdobju so pokazale

izpostavljenost in ogroženost zdravja ljudi zaradi neustrezno umeščene industrije. Proizvodnja, ki uporablja nevarne snovi, ne sodi v neposredno bližino stanovanjskih območij. Prav tako ne bomo dovolili, da o umestitvi tovarne odloča debelina denarnice investitorja. Uvedli bomo sistem umeščanja, ki bo temeljil na strokovnosti, upošteval celotno območje države in varoval okolje in zdravje ljudi.

- Preprečiti moramo kurjenje odpadkov za gorivo v cementarni v Anhovem. Ljudem, ki se na podoben način po vsej državi zoperstavljajo močnim onesnaževalcem, ki jih podpira kapital in interesi, bomo nudili vso možno politično podporo. Uvesti moramo dostopen način pravne zaščite in zastopanja okoljskih interesov skupnosti ter aktivistov. Sistem meritev okoljskih vplivov mora postati transparenten, neodvisen in v sodelovanju z lokalno skupnostjo.

Odpor proti uničevanju narave

- Odpadna plastika predstavlja vse večji okoljski problem. Proizvaja in troši se je ogromno, reciklira zelo malo. Potrebno je radikalno ukrepanje. Zahtevamo prepoved prodaje plastičnih vrečk, plastičnih izdelkov za enkratno uporabo in vse ostale nerazgradljive embalaže ter njihovo nadomestitev z okolju prijaznimi izdelki. Ta ukrep pa je le del globalnega spopada z vrsto onesnaženja, ki jasno izraža neodgovorno naravo potrošniškega kapitalizma.
- Potrebna je odločna zaščita zelenega javnega prostora in zelenih površin. Preprečiti moramo pogost pojav čez noč posekanih mestnih dreves, ki je izraz brezobzirnega odnosa nekaterih lokalnih oblasti ali zasebnih lastnikov zemljišč. Zeleni javni prostor je naše skupno dobro in kot takega ga bomo obranili.
- Mura naj teče prosto. Tok reke Mure moramo ohraniti takšnega, kakršen je, saj bi izgradnja hidroelektrarn na Muri bistveno prizadela ohranjene naravne biotope in okolje, ki določa kulturno identiteto pokrajine. Spremenili bomo odnos do

zaščitenih območij narave, ki niso ovira razvoju, ampak največje bogastvo naše skupnosti. Odnos državne politike do Triglavskega narodnega parka je tipičen primer: ne spoštuje zakonskih zavez do lokalne skupnosti, zanemarja dobro upravljanje parka in ne prepoznava njegovega namena.

KMETIJSTVO PO MERI NARAVE IN DRUŽBE

Z vstopom v evropske integracije se je pritisk na konkurenčnost slovenskega kmetijstva močno povečal. Sorazmerno majhne in razdrobljene kmetije, pogosto na geografsko neugodnih območjih, v cenah težko tekmujejo z veliko večjimi industrijskimi proizvajalci hrane v tujini. Opuščanju kmetijske dejavnosti na majhnih kmetijah sledi bodisi prevzem njihovih kmetijskih površin s strani večjih kmetovalcev, bodisi zaraščanje in posledično izgubljanje obdelovalnih površin. K temu je prispevala dosedanja kmetijska politika.

Po vstopu v EU smo predvsem zaradi pozidav izgubili tudi do 7 hektarjev obdelovalne zemlje na dan, zato ni presenetljivo, da se vse od osamosvojitve delež prehranske samooskrbe znižuje. Medtem, ko majhne kmetije svojo prakso lažje prilagajajo in se preusmerjajo v ekološko kmetovanje, je prilagodljivost večje in intenzivnejše pridelave manjša in bolj odvisna od agrofarmacevtske industrije monopolnih ponudnikov semen – samooskrba s semeni je le še desetodstotna. Oboje pomeni velik pritisk na kakovost pridelkov, okolje in naravne vire (npr. onesnaženost voda, pomori čebel).

Slovenija z resnimi nameni hitrejšega prehoda v trajnostno kmetijstvo krepko zaostaja, saj je zadnji akcijski načrt za ekološko kmetijstvo potekel leta 2015 (njegovi cilji pa so ostali v veliki meri nerealizirani). Tako sicer rahel pozitivni trend dviga ekološke/sonaravne pridelave vzdržujejo posamezni ozaveščeni pridelovalci, ki trenutno pokrijejo

le 20 % povpraševanja po ekološko pridelani hrani. Mačehovski odnos države do izrazitejšega spodbujanja takšne pridelave hrane se kaže med drugim v pomanjkanju svetovalcev, nalaganjem stroškov certificiranja in nadzora na same pridelovalce in preobsežni birokraciji. Učinki finančnih spodbud dosedanje kmetijske politike v Sloveniji ne dosegajo zastavljenih ciljev, slovensko prehransko usodo pa so potisnili v roke multinacionalk.

V *Levici* si prizadevamo za trajnosten razvoj slovenskega kmetijstva, ki bo sposobno pridelati dovolj zdrave, kakovostne in cenovno dostopne hrane za vse prebivalce države, hkrati pa bo omogočalo dostojno preživetje delavcem v kmetijskih dejavnostih tako na velikih, kot tudi na manjših kmetijah.

ODGOVORI LEVICE

- Odprava diskriminacije pri dodeljevanju razvojnih finančnih vzpodbud. Spremenili bomo nepravilni sistem subvencij, saj jih sedaj največ prejme peščica največjih kmetijskih gospodarstev, prikrajšana pa ostane večina manjših in srednjih kmetij.
- Spodbujanje združevanja kmetij v zadruge za boljše koordiniranje potreb med kupci in pridelovalci
- Takojšnja zagotovitev ustreznih kadrovskih in finančnih virov kmetijski svetovalni službi in drugim (tudi nevladnim) organizacijam, da bodo lahko nudili ustrezno podporo pri prestrukturiranju kmetijstva v trajnostno, ekološko in potrebam prebivalstva prilagojeno dejavnost.
- Takojšnja priprava, sprejetje in začetek uveljavljanja akcijskega načrta za ekološko kmetovanje.
- Finančne spodbude za raziskave na področju razvoja in implementacije okolju prijaznih alternativ trenutnim konvencionalnim kmetijskim praksam
- Spodbujanje nakupa ekološke, lokalno pridelane hrane v sistemu javnega naročanja (npr. vrtci, šole, bolnišnice).
- Zmanjšanje administrativnih bremen in prenos stroškov za certificiranje in nadzor ekološkega

kmetovanja na postavke podpornih shem konvencionalnih proizvajalcev

- Takojšnje sprejetje strategije pridelave semen z zagotavljanjem sredstev za delovanje semenskih bank, žlahtnenje, ohranjanje avtohtonih sort in pasem ter z ponovno vzpostavitvijo državne semenarne.
- Vzpostavitev neprofitne državne zavarovalnice za zavarovanja kmetijskih in gozdarskih pridelkov pred naravnimi nesrečami, namesto subvencioniranja premij privatnim zavarovalnicam ter izdatnejša podpora vzpostavljanju preventivnih sistemov zaščite (zaščita proti toči, namakalni sistemi, obramba pred zmrzaljo, požari in divjadjo).
- Zagotavljanje ponovne zanesljive lokalne prehransko-trgovske verige, dostopne slovenskim pridelovalcem (npr. z državnim odkupom Mercatorja ali vzpostavitvijo verige združnih trgovin).

DOBROBIT ŽIVALI

Vsled družbenega razvoja in zaradi spoznanj naravoslovnih znanosti se vse bolj zavedamo, da živali niso nečuteči predmeti, temveč so zmožne čutenja, samozavedanja in posledično tudi trpljenja. Kljub temu živali še vedno vsak dan izpostavljamu neustreznim življenjskim pogojem in slabemu ravnanju. Eden bistvenih razlogov za to je zasledovanje profita, ki ga kapitalistični sistem postavlja nad dobrobit vseh živih bitij. Industrijska reja živali pogosto zagotavlja zgolj minimalne pogoje za preživetje (npr. baterijska reja kokoši) ter hkrati predstavlja izjemno veliko okoljsko obremenitev. V zasledovanju čim večjih donosov je z žlahtnjenjem vzgojila pasme, spremenjene v tolikšni meri, da že njihovo življenje ne glede na življenjske pogoje predstavlja trpljenje (npr. purani, katerih rast je tako hitra, da se mnogi od njih zadušijo pod lastno težo). Posebno, vendar podobno težavo predstavljajo pasme, ki smo jih spremenili zaradi namišljenih estetskih zahtev – nekatere pasme psov in mačk trpijo za celo vrsto različnih

bolezni. Četudi vemo, da pretirano uživanje nasičenih živalskih maščob in rdečega mesa ogroža naše zdravje in med drugim prispeva k epidemiji srčno-žilnih bolezni in raka, še vedno uživamo enkrat več mesnih izdelkov od svetovnega povprečja, vnos svežega sadja in zelenjave pa v Sloveniji dosega le 65 % priporočenih vrednosti.

V *Levici* si prizadevamo za etično ravnanje z živalmi, za dosledno zasledovanje njihovih dobrobiti in izogibanje njihovem nepotrebnemu trpljenju.

ODGOVORI LEVICE

- Prepoved baterijske reje živali, sprejetje predpisov za izboljšanje bivalnih pogojev v hlevski reji in spodbujanje proste reje vseh vrst živali.
- Zagotavljanje ustreznih finančnih in kadrovskih virov nadzornim organom, ki skrbijo za izvajanje zakonov in predpisov s področja zaščite živali.
- Prepoved mletja izvaljenih piščancev v industrijski reji
- Prepoved kuhanja živih živali in shranjevanja živih živali na ledu.
- Prepoved poskusov na primatih in ostalih vrstah s primerljivo stopnjo samozavedanja ter prepoved njihovega nadaljnega razmnoževanja v ujetništvu.
- Podpora izobraževanju otrok in informiranju odraslih o pomenu zdrave prehrane in o negativnih učinkih pretiranega uživanja mesa.
- Zagotavljanje ustreznih sredstev za delovanje zavetišč za živali in zagotavljanje dobrobiti živali.
- Prepoved nadaljnega razmnoževanja in reje pasem z lastnostmi, ki živalim tudi v ustreznih življenjskih pogojih povzročajo trpljenje (ali ogrožajo varnost ljudi) oz. dosledno izvajanje zakonske prepovedi reje vretenčarjev z dednimi napakami, ki povzročajo trpljenje.
- Prepoved uporabe živali v cirkusih.
- Regulacija prevoza živih živali in določitev višjih minimalnih standardov.
- Regulacija in določitev standardov glede prodaje živih živali v trgovinah.

VI

POVRNIMO DEMOKRACIJO

DEMOKRATIZACIJA NA VSEH RAVNEH ODLOČANJA

Med oblastjo in ljudstvom je zazevala vrzel. Osrednje odločitve so vse bolj v rokah kapitala in ozkega kroga nosilcev politične moči, z ustavnimi in zakonodajnimi spremembami pa so bile znatno omejene tudi možnosti soodločanja javnosti pri pomembnih vprašanjih. Vzvodov za neposredno demokracijo skorajda ni. Zaradi odsotnosti demokratičnih instrumentov, s katerimi bi lahko volivke in volivci na odgovornost klicali svoje politične predstavnike, smo vse pogosteje tudi priča vodenju države in lokalnih skupnosti po t. i. šerifovskem principu.

Trenutna referendumsko ureditev ni ustrezna. Po eni strani prepoveduje referendum o skoraj vseh vprašanjih, ki dejansko zadevajo življenje državljanov (ekonomska vprašanja, obramba, mednarodni odnosi), po drugi strani omogoča odločanje večine o pravicah manjšin. Omejitev pravice do zakonodajnega referenduma je ljudem onemogočila vplivanje na ključne odločitve. Povsem očitno je, da veljavna ureditev ni zastavljena tako, da bi ljudstvo opolnomočila za odločanje o pomembnih družbenih vprašanjih, temveč da bi institucijo referenduma čim bolj omejila.

ODGOVORI LEVICE

Zavzemali se bomo za demokratizacijo na vseh ravneh odločanja. To bomo dosegli:

- z uvedbo participatornega proračuna na državni in lokalni ravni,
- z uvedbo instituta odpoklica funkcionarjev, tako županov in občinskih svetnikov kakor poslancev,
- z zagotovitvijo participacije na vseh ravneh odločanja, vključno z demokratičnim nadzorom delovanja javnih institucij,

- s spremembo v razumevanju instituta referendumu kot oblike neposredne demokracije oziroma sodelovanja javnosti pri odločanju o vseh pomembnih družbenih vprašanjih,
- s prepovedjo referendumu o človekovih pravicah in referendumov, na katerih večina odloča o pravicah manjšin (npr. izbrisanih, istospolnih parov, romske skupnosti ipd.),
- s sprostitvijo omejitev glede zakonov, o katerih je dopusten zakonodajni referendum,
- s spremembo volilnega sistema: zagovarjamo proporcionalni volilni sistem, ki mora zagotoviti največji možni vpliv državljanek in državljanov na izbiro političnih predstavnikov.

NOVINARSTVO V SLUŽBI JAVNOSTI

Slovenski medijski sistem hromita komercializacija in politično omejevanje svobode izražanja. Neučinkovita protimonopolna zakonodaja in pasivnost regulatorjev sta omogočila izrazite koncentracije lastništva na področju radia in televizije, digitalizacija in z njo povezane spremembe oglaševalskega trga pa zaostrejuje krizo poslovanja klasičnih medijev. Lastniki problem rešujejo z odpuščanji, povečano intenzivnostjo dela in prekarizacijo delovnih pogojev. Prekarnost novinarjev ogroža svobodo izražanja, saj so prekarni novinarji mnogo bolj ranljivi za pritiske medijskih lastnikov.

Spletne platforme kot sta Facebook in Google odžirata vse večji delež oglaševalskih dohodkov, vse globlje vdirata v zasebnost uporabnikov, hkrati pa jih tuje obveščevalne službe in kapitalski interesi uporabljajo kot sredstva psihološkega vojskovanja in destabilizacije ranljivih držav (zelo poveden je nedavno razkriti primer *Cambridge Analytica*). Ker je slovenska medijska zakonodaja došla zastarela, ni sposobna zadovoljivo nasloviti vseh teh izzivov, ki jih na področju medijev sproža proces digita-

lizacije. Prav nasprotno, trenutna medijska zakonodaja omogoča številne vzvode političnega omejevanja svobode komuniciranja, npr. z izbiranjem programskega sveta RTV Slovenija in podeljevanjem javnih sredstev, s tožbami in kazenskim pregonom novinarje nadlegujejo tudi državni organi, predvsem SOVA.

ODGOVORI LEVICE

Mediji, še zlasti komercialni, vlagajo vse manj sredstev v kakovostno novinarstvo. Ker je to v vitalnem interesu javnosti, mora država z javnimi sredstvi podpirati novinarstvo ter zagotoviti demokratičen in transparenten sistem razdeljevanja sredstev, pri katerem ne bo možnosti za politične zlorabe in ki bo okrepil avtonomnost novinarjev v odnosu do lastnikov.

- Odločen boj zoper prekarnost vseh zaposlitev (glej ukrepe v poglavju Dostojno delo), ki bo novičarskim delavcem omogočila nujno potrebno avtonomijo za opravljanje svojega poslanstva.
- Krepitev skupnostnih medijev skozi ustrezno regulacijo, ki bo pripoznala pomen participacije skupnosti pri delovanju medijev ter zagotovila najširšo dostopnost medijskih vsebin.
- Zagotovitev pogojev za medijsko produkcijo v obliki medijskega izobraževanja in infrastrukture (npr. skupnostni medijski centri, medijsko opismenjevanje v osnovnih in srednjih šolah itd.).
- Varovanje nevtralnosti interneta (*net neutrality*).
- Brezplačni dostop do širokopasovnega interneta za socialno ogrožene.
- Državna podpora delavskim prevzemom medijskih hiš v težavah, ki so vse pogostejše tarče plenilskega kapitala.
- Spodbujanje nastajanja kooperativ med novičarskimi delavkami in delavci ter občinstvom.
- Demokratizacija upravljanja RTV SLO s krepitvijo vloge zaposlenih in javnosti.

- Zaščita novinarjev pred pritiski državnih organov.
- Reforma državnega subvencioniranja medijskih vsebin z večjim javnim nadzorom nad postopki razdeljevanja ter preusmerjanjem sredstev k neposrednim ustvarjalcem vsebin,
- Krepljenje neodvisnosti in nekomercialnosti medijev s posebnim poudarkom na razvoju preiskovalnega novinarstva,
- Od spletnih platform in družbenih omrežij kot je Facebook bomo zahtevali večjo odgovornost za varovanje zasebnih podatkov uporabnikov, za objavljene vsebine in za preprečevanje psihološkega vojskovanja.
- Razbili bomo monopole: tako horizontalne kot vertikalne koncentracije moči (npr. hkratno lastništvo operaterja in televizije).

KONČAJMO DELITEV NA CENTER IN PERIFERIJU

Slovenija je izrazito centralizirana država, zaradi česar ima vsakokratna državna oblast v rokah bistveno preveč vzvodov za odločanje o lokalnem življenju ljudi. Razprava o regijah, ki bi odločanje o strateških skupnostnih vprašanjih končno nekoliko bolj približale ljudstvu, nikoli ne dobi epiloga. Regij še zmeraj nimamo, ker večini starih političnih strank takšno stanje odgovarja.

Mineva že poltretje desetletje aktualnega ustroja lokalne samouprave v Sloveniji. Sistem je na točki preloma: imamo močno napihnjeno število občin, ki pa smo jim odvzeli zadostno finančno avtonomijo, da bi lahko učinkovito izvrševale svoje poslanstvo. Finančna samostojnost občin še zmeraj ni prepoznana kot pogoj za njihovo vsebinsko avtonomijo.

Posledica nedelovanja sistema lokalne samouprave in odlašanja z regionalizacijo je razvojna prikrajšanost polovice ozemlja Slovenije. Tam živeči ljudje, ki predstavljajo

več kot tretjino državnega prebivalstva, so v drugorazrednem (periferija) ali tretjerazrednem (periferija periferije) položaju, čeprav so davčno enakovredno obremenjeni. Zaradi odmaknjenosti od centra pogosto nimajo pravega vpliva niti na to, kam bodo šla občinska sredstva. Namesto njih o tem odločajo kar uradniki v prestolnici.

ODGOVORI LEVICE

Potrebna je korenita reforma odnosa med centrom in periferijo, ki po izkušnjah od drugod običajno traja slabo desetletje (dva mandata). Njen namen mora biti ustvarjanje enakih možnosti ne glede na okolje, od koder prihajamo.

- Čim prejšnja regionalizacija Slovenije z ustanovitvijo manjšega števila avtonomnih regij, ki bodo sposobne odgovarjati na bodoče izzive družbeno-prostorskega razvoja.
- Premislek o obveznih nalogah občin ter njihovo kategorizacijo, ki naj bo osnova za oblikovanje vzdržnega modela financiranja v skladu z obsegom dodeljenih nalog.
- Dodelitev manjšega števila nalog razvojno prikrajšanim občinam, a več denarja za njihovo udejanjanje, s čimer dobijo možnost za odpravo razvojne zaostanka.
- Prenos obveznih nalog (npr. financiranja vzgoje in izobraževanja), ki najbolj obremenjujejo občinske proračune in ki se jih da do nastanka regij učinkoviteje reševati v širšem okviru, na državno raven.
- Določitev jasnega nabora nalog mestnih občin ter zagotovitev stabilnega vira njihovega financiranja.
- Sistemsko spodbujanje medobčinskega sodelovanja skozi širjenje možnosti ustanavljanja medobčinskih skupnih služb.
- Krepitev neposredne (referendumske) in participativne demokracije, še zlasti mehanizma participatornega proračuna, s čimer v procese

soodločanja o skupnem dobrem v največji možni meri vključimo lokalno prebivalstvo.

ENAKA PРАВNA ZAŠČITA ZA VSE

Slovenska pravna država je postala razcepljena – na eni strani imamo tisto za bogate, na drugi tisto za revne. Vse pogosteje se soočamo s stanjem, da je v sodnih postopkih tako rekoč varnejši tisti, ki si lahko privoščiti drago odvetniško ekipo, s pomočjo katere uporabi vse zakonite postopkovne možnosti. Na drugi strani pa ostajajo tisti, ki si takšnih odvetnikov ne morejo privoščiti in so zato prepuščeni na milost in nemilost procedur ali t. i. priznanj iz obupa že v predkazenskih postopkih. Iz tega izhaja, da se (naj)bolj ogrožene skupine vedno težje znajdejo v zapletenih birokratskih postopkih, posledično vedno težje uveljavljajo svoje pravice ali pa o tem, katere pravice jim pripadajo, sploh niso seznanjeni.

Med konkretnimi problemi so postopki glede izterjave dolgov. Samo v letu 2016 je bilo izdanih 244 sklepov o deložaciji zaradi prodaje nepremičnin za poplačilo dolgov. Če k temu prištejemo še deložacije zaradi nezmožnosti plačila najemnine in tekočih stroškov v najemnih in neprofitnih stanovanjih, so podatki zastrašujoči. Ob tem se moramo zavedati, da do deložacij prihaja tudi zaradi pičlih nekaj stotin evrov dolga.

Poleg tega je sodstvo neuspešno pri pregonu najhujših oblik gospodarskega kriminala, korupcije in oškodovanja javnih sredstev: TEŠ 6, bančna luknja in drugi megalomanski projekti ostajajo nepreiskani, storilci pa nekaznovani. Tožilstvo in sodstvo sta neuspešni tudi pri pregonu posameznikov, ki so odgovorni za propad podjetij, na račun katerih so obogateli – zgodbe s tajkuni se ne smejo ponavljati, nezastarane pretekle zgodbe pa morajo dobiti epilog.

Ključne institucije, kot je Komisija za preprečevanje korupcije, ne delujejo, v zadnjih letih se slednja ukvarja bolj ali manj sama s sabo, kar politični eliti ustreza. Do nujno potrebnih zakonskih sprememb in pregonov posledično ne pride. Zaradi vsega tega v Sloveniji vztrajno upada zaupanje v delovanje sodišč in drugih pravosodnih institucij.

ODGOVORI LEVICE

Pravni sistem lahko deluje le, če imamo možnost enakopravnega sodelovanja v njem vsi, ne glede na premoženjsko stanje. Da bi pravno varnost in enakost pred zakonom zagotovili tudi revnejšim članom družbe, ki si pravnega zastopstva ne morejo privoščiti, bomo v *Levici*:

- zagotovili učinkovito in širše dostopno brezplačno pravno pomoč (tj. vsem, ki si ne morejo privoščiti odvetnika),
- uzakonili obvezno pravno pomoč v čim večjem spektru kazenskih zadev,
- zagotovili enako dostopnost do zaščite pravic (poenostavitev zapletenih postopkov, nerazumljivih pravnih poukov, olajšanje dostopnosti do vseh pravic, ki pripadajo posamezniku),
- prevetrili predpisane kazni v Kazenskem zakoniku, predvsem pa poudarili pomen alternativnih oblik prestajanja kazni ter povečali sredstva za programe resocializacije zapornikov, ki so najboljše sredstvo v boju proti povratništvu,
- odpravili dosmrtni zapor,
- optimizirali postopke odvzema premoženja nezakonitega izvora s poudarkom na obrnjenem dokaznem bremenu,
- prepovedali sodno prodajo nepremičnine in deložacije materialno ogroženih družin in posameznikov (izvršba na dom je lahko skrajna možnost, prepovedati je treba prodajo zaradi nizkih dolgov, materialno ogroženim dolžnikom je treba nuditi brezplačno pravno pomoč ...),

- zagotovili, da bodo v stečajnih postopkih delavke in delavci, ki jim podjetje dolguje plače in prispevke, absolutno prednostno obravnavani ter posledično preprečili dodatno izčrpavanje podjetij v teh postopkih,
- zagotovili, da so sodišča dostopna vsem, ki so jim kršene pravice (vključno z boljšo dostopnostjo do ustavnega sodišča, kjer je vedno težje izkazati pravni interes in vedno lažje političnega),
- zagotovili (neodvisne) forenzične preiskave državnih projektov in investicij, ki so prepletene s sumi korupcije in klientelizma,
- uvedli strožje in bolj zavezujoče določbe za odgovarjanje z lastnim premoženjem v primerih gospodarske kriminalitete,
- prenovili sistem preprečevanja korupcije in zagotovili ponovno vzpostavitev učinkovite in neodvisne Komisije za preprečevanje korupcije,
- zagotovili (politično) neodvisno sodstvo (trenutni sistem imenovanja najvišjih funkcij omogoča politično kupčkanje in sprejemanje gnilih kompromisov).

VII

**ZA
MIROLJUBNO
IN
ENAKOPRAVNO
SOBIVANJE
NARODOV**

SUVERENA IN PREMIŠLJENA ZUNANJA POLITIKA

ZDA in zahodne velesile izgubljajo gospodarsko premoč. Privilegije svojega kapitala ohranjajo s finančnimi manipulacijami in vojaškimi sredstvi. Z investicijskimi sporazumi odpravljajo ovire za izkoriščanje prebivalstva in naravnih virov ostalega sveta. Pod pretvezo t. i. vojne proti terorizmu poskušajo ohraniti nadzor nad naravnimi viri Bližnjega vzhoda in na vsak način zatreti vzpon držav, ki ogrožajo njihovo prevlado, predvsem Ruske federacije in Kitajske. Največje žrtve te politike so begunci, edini zmagovalec pa vojaško-industrijski kompleks, ki živi na račun neprestane navidezne zaostrene varnostne situacije, ki jo sam ustvarja.

EU in zveza NATO izvajata proameriško politiko, zato ji sledi tudi naš politični razred: pravico do samoodločbe priznava le narodom, ki jih podpirajo ZDA (Kosovo), ne pa tudi Palestincem, Kurdom in Kataloncem. Pod parolo, da moramo »ostati v najbolj povezanem delu EU«, podpira centralizacijo EU, ki jo v interesu zahodnega kapitala vodita Francija in Nemčija. Po istem kriteriju se ravna v odnosih s sosedi: do Avstrije, ki je del »najbolj povezanega jedra«, se vede hlapčevsko, odnose s Hrvaško, s katero imamo kot periferna država skupne interese, je politični razred zaostрил do skrajnosti.

ODGOVORI LEVICE

V *Levici* zagovarjamo enakopravne odnose med državami in njihovimi prebivalci, uresničevanje pravice vseh držav do avtonomnega razvoja in vsega svetovnega prebivalstva do blagostanja ob upoštevanju zmogljivosti naravnih virov in okolja ter medgeneracijske solidarnosti. Predlagamo dva niza ukrepov.

Miroljubno sobivanje narodov in jedrska razorožitev.

- Nasprotovali bomo kakršni koli širitvi zveze NATO v nove države. Dosegli bomo pristop Slovenije k Sporazumu o prepovedi jedrskega orožja: jedrske konice zveze NATO ne ščitijo Slovenije, ampak privilegije zahodnih velesil.
- Zavzeli se bomo za izstop iz zveze NATO in tako spet dosegli nevtralnost.
- Notificirali bomo nasledstvo Avstrijske državne pogodbe, s čimer bomo zaščitili slovensko manjšino in nevtralizirali ekonomsko premoč Avstrije v bilateralnih odnosih.
- Slovenski in hrvaški politični razred sta zaostriła svoj odnos do te mere, da ogrožata tradicionalne dobre odnose med narodom. Zato bomo storili vse za normalizacijo odnosov s sosednjo Hrvaško. V največji možni meri bomo olajšali obmejno sodelovanje: z meje bomo odstranili žico in podpirali vstop Hrvaške v schengensko območje. Predlagali bomo skupne razvojne projekte in skupna stališča do evropskih zadev. Izvršitve arbitražne sodbe ne bomo povezovali z vprašanjem NLB ali NE Krško, ker to vodi v mešetarjenje in izsiljevanje. Diplomatske napore bomo namesto v tožarjenje in iskanje podpornikov med velesilami vložili v neposredne pogovore s sosedi.
- Prizadevali si bomo za izterjavo vojne škode, ki jo je Nemčija povzročila med drugo svetovno vojno.
- Zavzeli se bomo za zmanjšanje moči nekdanjih kolonialnih sil v varnostnem svetu OZN in v mednarodnih finančnih ustanovah, kot sta Svetovna banka in Mednarodni denarni sklad. Pravica držav do avtonomnega razvoja in ljudstev do blaginje je pred pravicami kapitala.
- Dosegli bomo priznanje neodvisnosti Palestine. Zavzeli se bomo za to, da tudi Kurdi, Katalonci, prebivalci Zahodne Sahare in vsi drugi narodi prejmejo možnost, da se demokratično odločijo, v kateri državi bodo živeli.

Sprememba svetovnega gospodarstva

- Preprečevanje uveljavitve investicijskih sporazumov (CETA, TTIP in TiSA), ki onemogočajo izvajanje socialnih politik in preprečujejo avtonomen razvoj držav. Tako v OZN kot v EU bomo zahtevali vzpostavitev zajamčenih delavskih in socialnih pravic.
- Ukinitev davčnih oaz in vzpostavitev mednarodnega nadzora nad finančnimi transakcijami, ki bo onemogočal izogibanje davkom.
- Vzpostavljanje temeljnih delavskih pravic in standardov varovanja okolja na globalni ravni z namenom preprečevanja socialnega in okoljskega dampa.
- Zavzemanje za sistematični prenos znanja in tehnologij od razvitejših k manj razvitim državam, s poudarkom na trajnostnih in sonaravno zasnovanih tehnologijah.
- Sprememba politike mednarodne razvojne pomoči, ki je trenutno zgolj še eden od načinov krepitve podrejenosti perifernih držav svetovni ekonomiji, na način, ki bo omogočal avtonomen razvoj držav prejemnic pomoči.
- Vzpostavljanje ekonomskega, političnega, okoljskega in razvojnega povezovanja perifernih držav, ki ne bo temeljilo na prosti trgovini in pretoku kapitala, ampak na načrtni menjavi in koordiniranih skupnih investicijah.

VOJSKA ZA OBRAMBO DRŽAVE, NE ZA INTERESE ZVEZE NATO

Slovenska vojska je le še podizvajalka zveze NATO: njena osnovna dejavnost niso priprave na obrambo, ampak operacije zveze NATO v tujini, kjer ne varuje miru, ampak interese zahodnih velesil. Čeprav Slovenija srednjeročno ni vojaško ogrožena, naj bi se izdatki vsako leto povečevali zaradi »zavez do zveze NATO in EU«: v zadnjih desetih letih je Slovenija za vojsko povprečno porabila več (1,15 % BDP) kot Češka (0,89 % BDP) ali Avstrija (0,61 % BDP), zato je ostalo manj za raziskave in razvoj (0,59 % BDP proti 0,69 % BDP oz. 0,83 % BDP). Kot da to ni dovolj, se je vlada v Bruslju zavezala, da bo kljub varčevanju v drugih sektorjih radikalno povečala vojaške izdatke: samo izgradnja dveh bataljonskih skupin naj bi stala 1,2 milijarde evrov, torej več kot projekt drugega tira. Kljub vsem izdatkom vojaki množično zapuščajo stalno sestavo, vojska pa po lastnih merilih ni sposobna braniti države. Slovenija si take vojske ne more privoščiti in je tudi ne rabi.

ODGOVORI LEVICE

- Preklicali bomo te »zaveze« in zamrznili vojaške izdatke: 1,2 milijarde evrov bomo namesto v bataljonski bojni skupini vložili v raziskave in razvoj.
- Vojsko bomo umaknili iz vojaških operacij zveze NATO v tujini. O sodelovanju v mirovnih operacijah bo moral odločati parlament (kot denimo v Nemčiji). Prihranjena sredstva bomo uporabili prav tako za izboljšanje socialnega položaja vojakov in za potrebe zaščite in reševanja.
- Število pripadnikov stalne sestave bomo po naravni poti zmanjšali na raven, ki bo ustrezala dejanskim potrebam in zmožnostim Slovenije. Zmanjšano stalno sestavo bomo po potrebi nadomestili s povečanjem rezerve.

- Ukinili bomo vojaški vikariat, vojakom pa zagotovili vse delavske pravice in socialno varnost tudi po izstopu iz vojske.
- Izvedli bomo referendum o izstopu Slovenije iz zveze NATO. Če bo uspešen, bo Slovenija spet nevtralna država.

VIII

**ZA
EVROPO LJUDI,
NE
KAPITALA**

Evropska komisija vsiljuje diktat prostega trga. Evropska centralna banka sili države članice v zadolževanje na privatnih finančnih trgih. EU kot celota se otepa sprejema skupnih socialnih standardov.

To so glavni vzvodi moči evropskega neoliberalizma in vzroki za razgradnjo socialnih držav v zadnjih letih. Zaradi neizogibnega odpora ljudstva proti neoliberalnim politikam, so centri moči v EU tehnokratski in načrtno zaščiteni pred demokratičnimi pritiski. Evropska centralna banka in evrska skupina, ki imata moč na kolena spraviti celotne države, delujeta onkraj demokratičnega nadzora. Ob tem je t. i. trdnjava Evropa še mnogo bolj neprijazna do ljudi zunaj njenih meja: na schengenskih mejah so zrasle rezilne žice, EU pa drvi v militarizacijo, saj je bila konec leta 2017 vzpostavljena tudi vojaška unija (PESCO), podaljšek zveze NATO v Evropi.

ODGOVORI LEVICE

V *Levici* si prizadevamo za radikalen preobrat teh trendov. Namesto EU, ki temelji na diktatu trga navznoter in militarizmu navzven, pozivamo k uniji, ki bo utemeljena na skupnih socialnih, okoljskih in demokratičnih standardih ter zavezana zagotavljanju miru in prijateljskih odnosov z drugimi deli sveta.

Konec socialnega dampinga

- Uveljavitev skupne evropske minimalne plače in določitev najnižjega zneska socialne pomoči v EU.
- Določitev skupnega minimalnega nabora socialnih pravic (pravice delavcev, dolžine delovnikov, dopusti).

Konec davčnega dampinga

- Določitev skupne evropske minimalne stopnje davka na dobiček pravnih oseb.
- Prepoved vseh davčnih oaz na območju EU.
- Obdavčitev vseh transakcij v davčne oaze izven EU.

Reforma Evropske centralne banke (odprava zadolženosti držav)

- ECB mora začeti financirati države članice: trenutno ima v statutu zapisano, da ne sme neposredno kreditirati držav članic EU. Med krizo so se zato morale države, ki so nase vzele dolgove naslednjih bank in skladov, zadolžiti pri zasebnih bankah in skladih.
- Prizadevanje za polno zaposlenost mora postati prva prioriteta ECB. Trenutno je prioriteta, ki ji ECB sledi, boj proti inflaciji, kar pa je eden od vzrokov visoke brezposelnosti in nezadovoljstva v EU.

Evropski zeleni *New deal* (konec Evrope dveh hitrosti)

- Ustanovitev sklada za financiranje zelenih investicij po EU, ki ga bo financirala Evropska centralna banka.
- Povečanje sredstev za kohezijo, tj. razvoj manj razvitih regij in držav.
- Sprememba delovanja Evropske investicijske banke, tako da bo omogočala naložbe v javna podjetja, trajnostno sonaravni gospodarski in regionalni razvoj z zelenimi delovnimi mesti, ne pa zgolj v infrastrukturo.

Demokratska reforma EU

- Večja avtonomija držav članic (razen pri skupnih delavskih, socialnih in davčnih standardih).
- Obvezno glasovanje o prostorgovinskih sporazumih CETA in TTIP na nacionalnih referendumih ter pravica držav članic do neuveljavitve sporazumov.
- Razširitev pravice do ljudske iniciative in referenduma v EU.
- Formalizacija Evroskupine, ki zdaj deluje povsem neformalno.

PESCO, NATO, demilitarizacija

- Umik Slovenije iz vojaške unije PESCO.
- Zavzemanje za ustavitev projekta PESCO na evropski ravni.
- Zavzemanje za umik EU iz zveze NATO in za odslopitev ameriških sil z ozemlja držav članic EU.
- Zavzemanje v EU za demilitarizacijo svetovnih velesil.

BLAGINJA ZA VSE, NE LE ZA PEŠČICO
Program za državnozbornske volitve 2018

Levica

Prešernova 3
1000 Ljubljana

info@levica.si
www.levica.si

prva izdaja
Ljubljana, april 2018

Naklada: 2000

